

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Η κοινωνία στην τέχνη»

Συγγραφή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

Εφαρμογή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η κοινωνία στην τέχνη

Εφαρμογή σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Δημιουργία σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης

Χρονολογία

Από 01-04-2013 έως 24-04-2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

8^η ενότητα: Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα, Ε΄ μέρος, Λεξιλόγιο.

8^η ενότητα: Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα, ΣΤ΄ μέρος, Διαθεματική εργασία (σελ. 134).

5^η ενότητα: Δ΄ μέρος, Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης.

1^η ενότητα: Μέρος Δ2, Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου (Δ2δ, Δ2ε).

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

14 ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, διάδρομοι σχολείου κλπ.

Εκτός σχολείου: Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (εκπαιδευτική επίσκεψη).

II. Εικονικός χώρος: facebook, ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τη συγκεκριμένη εφαρμογή του σεναρίου κρίθηκαν ως προαπαιτούμενα:

- Η κατάλληλη οργάνωση και προετοιμασία της εκπαιδευτικής επίσκεψης από τον εκπαιδευτικό.
- Ο εξοπλισμός του σχολείου με βιντεοπροβολέα ή διαδραστικό πίνακα για την προβολή των εργασιών-αναρτήσεων των ομάδων.
- Η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση του διαδικτύου για αποτελεσματική εξεύρεση υλικού καθώς και με τη χρήση ιστολογίου (αναρτήσεις εργασιών, σχόλια).
- Η εξοικείωση των μαθητών με τον Επεξεργαστή Κειμένου για τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων.
- Η εξοικείωση των μαθητών με το περιβάλλον του λογισμικού tagxedo (www.tagxedo.com) για τη δημιουργία αφίσας
- Η εξοικείωση των μαθητών με το λογισμικό glogster (www.glogster.com) για τη δημιουργία αφίσας.
- Η εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στεφανία Μποτέλη, Η κοινωνία στην τέχνη, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο συγκεκριμένο σενάριο οι μαθητές δημιούργησαν μια διαδικτυακή έκθεση τέχνης με τίτλο «Η κοινωνία στην τέχνη», η οποία αναρτήθηκε σε ιστολόγιο. Για τη δημιουργία της έκθεσης αυτής αρχικά κατά την εισαγωγική-προπαρασκευαστική φάση της διδακτικής πορείας θεωρήθηκε σκόπιμο οι μαθητές-συνδιοργανωτές να αποσαφηνίσουν το ευρύ πεδίο του όρου *κοινωνικά προβλήματα* και να συνειδητοποιήσουν τον στενό δεσμό μεταξύ κοινωνίας και τέχνης διερευνώντας βιωματικά και μέσω της επίσκεψής τους στην έκθεση του ΚΕΘΕΑ στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης «Κοινότητες στη φυλακή – Κοινότητες στην κοινωνία» τον τρόπο με τον οποίο η τέχνη αναδεικνύει και θίγει σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Επιπλέον, θεωρήθηκε σκόπιμο να εξοικειωθούν με τους κειμενικούς τύπους της περιγραφής και της αφήγησης, που χρησιμοποιούνται κατά κανόνα ως εργαλεία για την αποκωδικοποίηση των έργων τέχνης.

Κατά τη δεύτερη φάση της διδακτικής πορείας (διερευνητική-δημιουργική-παραγωγική), οι μαθητές εξασκήθηκαν στο πλαίσιο της ομάδας στη διαδικασία αποκωδικοποίησης των έργων τέχνης συμπληρώνοντας για τον σκοπό αυτό ειδικά διαμορφωμένα ανά ομάδα φύλλα εργασίας (ομαδική εργασία) και στη συνέχεια πλοηγήθηκαν στο διαδίκτυο (ατομική εργασία), προκειμένου να εντοπίσουν έργα τέχνης της δικής τους προτίμησης και αισθητικής που αναφέρονταν σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα και παρήγαγαν κείμενα-παρουσιάσεις των έργων αυτών. Έργα τέχνης και σχετικές παρουσιάσεις αναρτήθηκαν από τους μαθητές στο ιστολόγιο.

Μετά την ανάρτηση των έργων και των παρουσιάσεών τους στο διαδίκτυο, οι μαθητές στην επόμενη φάση της διδακτικής πορείας (επικοινωνιακή) δημιούργησαν προσκλήσεις (επίσημη-φιλική) και αφίσες για τη διαδικτυακή τους έκθεση, αφού

προηγουμένως εξοικειώθηκαν – στο πλαίσιο της ολομέλειας και μέσω της αποδόμησης – με τα κειμενικά είδη και την πολυτροπικότητα της πρόσκλησης και της αφίσας. Στη συνέχεια, απαντώντας σε στοχευμένες ερωτήσεις, κατέληξαν σε χρήσιμα συμπεράσματα μέσω της σύγκρισης των διαφορετικών προσκλήσεων-αφισών που δημιούργησαν αλλά και των διαφορετικών περιβαλλόντων εργασίας που χρησιμοποίησαν για την παραγωγή τους (δυνατότητες που προσφέρουν αλλά και δεσμεύσεις που επιβάλλουν στον δημιουργό). Προσκλήσεις και αφίσες αναρτήθηκαν στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου και του γραφείου των καθηγητών και εστάλησαν ηλεκτρονικά στην υπεύθυνη Παιδαγωγικών Θεμάτων του σχολείου και στο Γραφείο Πολιτιστικών Θεμάτων της Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης Ανατολικής Θεσσαλονίκης. Ακόμη, οι μαθητές δημιούργησαν εκδήλωση στο προσωπικό τους facebook, προκειμένου να γνωστοποιήσουν το γεγονός στους διαδικτυακούς τους φίλους.

Γενικά, στο συγκεκριμένο σενάριο οι μαθητές/τριες εξασκήθηκαν στην υιοθέτηση κριτικής στάσης απέναντι στα έργα τέχνης και στη σχέση που τα διέπει με την κοινωνία αλλά και στην κριτική επεξεργασία πληροφοριών που προέρχονται από το διαδίκτυο (κριτικός γραμματισμός). Επιπλέον, εξοικειώθηκαν με νέους γραμματισμούς μέσω της παραγωγής κειμένων σε διαφορετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα αλλά και μέσω της συμμετοχής τους στο ιστολόγιο. Τέλος, καλλιέργησαν τις δεξιότητες της παραγωγής γραπτού λόγου (με την παραγωγή συγκεκριμένων κειμενικών ειδών, όπως παρουσίαση ταινίας / πίνακα / φωτογραφίας / γελοιογραφίας / κόμικς /, πρόσκληση, αφίσα) αλλά και της παραγωγής προφορικού λόγου (προφορικές παρουσιάσεις των ομαδικών εργασιών τους στους συμμαθητές τους) καθώς και τις δεξιότητες της κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου (κατά τη διαδικασία της συλλογής του υλικού από το διαδίκτυο καθώς και της αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές /τριες τους). Τέλος, η προστιθέμενη μαθησιακή αξία του συγκεκριμένου σεναρίου έγκειται στο ότι καλλιεργήθηκε η κριτική στάση απέναντι στα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή

κειμένων αλλά και απέναντι στα ιστολόγια, τα οποία γίνονται φορείς της ιδεολογίας των συντακτών τους (κριτικός νέος γραμματισμός).

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με βάση τη λογική ότι η διδασκαλία δεν είναι μια ουδέτερη διαδικασία, αλλά μια βαθιά πολιτική επιλογή (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 52). Πιο συγκεκριμένα, ο διδακτικός λόγος (που ανήκει σε κάποια διδακτική παράδοση, η οποία με τη σειρά της εντάσσεται σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο με συγκεκριμένες αντιλήψεις για τη γλώσσα και τη μάθηση) προϋποθέτει αλλά και πραγματώνει συγκεκριμένες ταυτότητες εκπαιδευτικών και μαθητών (Κουτσογιάννης 2012β:1).

Στο πλαίσιο της παραπάνω αντίληψης για τη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση ελήφθη ως βάση το σχήμα του ρόμβου (Κουτσογιάννης 2012β: 7) με σκοπό τη δημιουργία συγκεκριμένου τύπου εγγράμματων υποκειμένων. Πιο συγκεκριμένα, το σενάριο σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με στόχο του οι γνώσεις για τον κόσμο, οι γνώσεις για τη γλώσσα και οι γραμματισμοί που θα κατακτήσουν οι μαθητές να συνδέονται όχι μόνο με τη σχολική αλλά και με την κοινωνική και την ψηφιακή πραγματικότητα και να συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που θα τους χαρακτηρίζουν στο μέλλον ως ενεργούς πολίτες.

Η διαμόρφωση τέτοιων μαθητικών ταυτοτήτων προϋποθέτει την υιοθέτηση εκ μέρους του διδάσκοντος διδακτικών πρακτικών που θα συνάδουν με το περιεχόμενο της διδασκαλίας του, διδακτικών δηλαδή πρακτικών που δεν θα περιορίζονται στην κατάκτηση εκ μέρους των μαθητών μόνο του κλασικού γραμματισμού αλλά και γραμματισμών που θα τους εκπαιδεύσουν ως μελλοντικούς ενεργούς πολίτες και θα καλλιεργήσουν την κριτική τους ικανότητα ως προς τη νέα ψηφιακή και κοινωνική πραγματικότητα αλλά και ως προς τη σχέση αλληλεπίδρασης που έχουν αυτές οι δύο πραγματικότητες μεταξύ τους.

Γενικά, η πρόταση στηρίχτηκε στη Θεωρία της Εμπλαισωμένης ή Εγκαθιδρυμένης Μάθησης, οργανώθηκε δηλαδή σύμφωνα με τον σχεδιασμό της γύρω από την επίλυση ενός αυθεντικού προβλήματος, που είναι η δημιουργία μιας διαδικτυακής έκθεσης τέχνης με συγκεκριμένο θέμα. Πιο συγκεκριμένα, τέθηκε στους μαθητές και τις μαθήτριες ένα πρόβλημα προς επίλυση σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας. Η μάθηση περιλάμβανε δράσεις που δεν περιορίστηκαν στους τοίχους της τάξης αλλά επεκτάθηκαν στην ευρύτερη κοινότητα και αποτέλεσε συνέπεια αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μελών σε μια κοινότητα πρακτικής (Lave & Wenger 1991).

Επίσης, το σενάριο ως διδακτική πρόταση και ως εφαρμογή βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Οι μαθητές και οι μαθήτριες συνεργάζονται σε ομάδες και μέσα από τη συνεργασία αυτή προκύπτει το τελικό προϊόν (κείμενο παρουσίασης, αφίσα, πρόσκληση).

Τέλος, η διδακτική πρόταση που προτείνεται και τελικά εφαρμόστηκε είναι συμβατή με τις ανάγκες του Νέου Σχολείου: ανακαλυπτική-διευρευνητική, στηριγμένη στη συνεργατική μάθηση, με το δάσκαλο σε ρόλο οργανωτή και εμπυχωτή. Αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό την ομάδα και τη θεωρία του κοινωνικού εποικοδομητισμού του Vygotsky και στοχεύει στην παραγωγή έργου. Εξασκεί τους μαθητές στην κατευθυνόμενη ανακάλυψη, στην ενεργό συμμετοχή, στη συνεργασία, στην κριτική σκέψη, στην οργανωμένη δουλειά και στην τήρηση καθορισμένων χρονικών ορίων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Συνειδητοποίηση από τους μαθητές του κοινωνικού ρόλου της τέχνης.
- Συνειδητοποίηση ότι κι άλλα σημειωτικά συστήματα εκτός της γλώσσας παίζουν σημαντικό ρόλο στη σύλληψη της πραγματικότητας.

- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών των ιδεολογικών προεκτάσεων της τέχνης (η τέχνη δεν είναι ουδέτερη ιδεολογικά αλλά το έργο τέχνης εκφράζει την ιδεολογία, τις αξίες, τη στάση ζωής του δημιουργού), γεγονός που συνεπάγεται την καλλιέργεια της κριτικής στάσης τους απέναντι στα έργα τέχνης.
- Καλλιέργεια κριτικής στάσης απέναντι στα έργα τέχνης και κατ' επέκταση απέναντι στον κόσμο και συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι η καθημερινότητά μας είναι γεμάτη από σύμβολα στα οποία αντιδράμε μάλλον με αυτοματικό και όχι με κριτικό τρόπο.
- Εξοικείωση των μαθητών με τον τρόπο δημιουργίας μιας έκθεσης τέχνης (επιλογή έργων τέχνης, συλλογή, συγκεκριμένος τρόπος παρουσίασης, οργάνωση του χώρου/ιστοχώρου, προβολή).
- Μέθεξη των μαθητών σε ένα καλλιτεχνικό γεγονός.
- Ευαισθητοποίηση των μαθητών, έτσι ώστε να αναπτύξουν τα αντανεκλαστικά τους απέναντι σε διάφορα κοινωνικά προβλήματα, ενεργοποίηση των κοινωνικών αξιών.
- Καλλιέργεια στους μαθητές της ενσυναίσθησης του κοινωνικού γίνεσθαι και συνειδητοποίηση του κοινωνικού ρόλου που μπορεί ο καθένας να διαδραματίσει ως ενεργός πολίτης.
- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών του παγκόσμιου χαρακτήρα, της πολυπλοκότητας των κοινωνικών προβλημάτων και της πολυφωνίας ως προς την προσέγγισή τους.
- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών ότι η καλλιτεχνική δημιουργία αποτελεί στάση ζωής και ορισμένες φορές λύση μπροστά σε αδιέξοδα.
- Καλλιέργεια του προτύπου του ενεργού πολίτη.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Εξοικείωση μαθητών με τις έννοιες της μονοτροπικότητας και πολυτροπικότητας και με την παραγωγή μονοτροπικών, πολυτροπικών,

κειμένων καθώς και υπερκειμένων (παρουσίαση έργου τέχνης, αφίσα, πρόσκληση).

- Εξοικείωση μαθητών με τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή και το ύφος του κειμενικού είδους της πρόσκλησης, που μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συγκεκριμένη πρόσκληση και τους αποδέκτες στους οποίους απευθύνεται.
- Εξοικείωση μαθητών με τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή και το ύφος του κειμενικού είδους της αφίσας.
- Κατανόηση της σημασίας του ορισμού για την προσέγγιση πολυσύνθετων εννοιών.
- Εξοικείωση με τους κειμενικούς τύπους της περιγραφής και της αφήγησης και τον τρόπο οργάνωσής τους και κατανόηση της σημασίας τους ως μέσων για την αποκωδικοποίηση-αποσυμβολοποίηση ενός έργου τέχνης.

Γραμματισμοί

Κλασικός γραμματισμός

- Εξοικείωση μαθητών με την οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης για την παραγωγή κειμένων.
- Εξοικείωση μαθητών με τη δημιουργία ορισμού.
- Εξοικείωση μαθητών με την ανάπτυξη παραγράφου (συνδυασμός μεθόδων-ορισμός και παραδείγματα).
- Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου (ατομική και ομαδική) μέσα σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Νέοι Γραμματισμοί

- Αναζήτηση έργων τέχνης και σχετικών πληροφοριών στο διαδίκτυο και αξιοποίησή τους για την παραγωγή κειμένου-παρουσίασης του έργου τέχνης (ανάπτυξη δεξιοτήτων αναζήτησης, επιλογής και αξιοποίησης πληροφοριών στο διαδίκτυο).

- Αξιοποίηση ιστολογίου για δημοσιοποίηση, παραγωγή γραπτού λόγου (κείμενο παρουσίασης, ανάπτυξη σχολίων) και συμπαραγωγή γραπτού λόγου (με την αξιοποίηση σχετικών σχολίων).
- Αξιοποίηση διαδικτύου για τη δημιουργία μιας έκθεσης τέχνης σε ψηφιακό και όχι σε φυσικό περιβάλλον.
- Αξιοποίηση διαδικτύου με σκοπό την ανάπτυξη διαδικτυακού διαλόγου για την τέχνη και τα κοινωνικά προβλήματα και κατανόηση της ιδιαιτερότητας του διαδικτύου ως επικοινωνιακού περιβάλλοντος.
- Εξάσκηση στη συνεργατική παραγωγή λόγου με τη βοήθεια Προγράμματος Επεξεργαστή Κειμένου.
- Εξάσκηση στη χρήση προγραμμάτων για δημιουργία πρόσκλησης (Microsoft Office Word και Microsoft Office Publisher) και αφίσας (glogster και tagxedo).
- Εξοικείωση με τη λογική πολλαπλών σχεδιασμάτων που επανεξετάζονται και αξιολογούνται διαμορφωτικά και από κοινού μέχρι το στάδιο της τελικής επεξεργασίας και της δημοσιοποίησης του τελικού κειμένου.
- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών ότι ακόμη και το δημοσιοποιημένο παραγόμενο γραπτό κείμενο είναι ένα κείμενο ρευστό που ανά πάσα στιγμή μπορεί να καταργηθεί ή να αντικατασταθεί από κάποιο άλλο.

Κριτικός γραμματισμός

- Διαμόρφωση κριτικής στάσης απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.
- Συνειδητοποίηση των διαφορών των κειμενικών ειδών ανάλογα με τους επικοινωνιακούς στόχους που αυτά επιτελούν.
- Συνειδητοποίηση ότι τα κείμενα αποτελούν προϊόντα κοινωνικών παραγόντων και κοινωνικές πρακτικές μέσω των οποίων αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους.

- Συνειδητοποίηση των ομοιοτήτων και των διαφορών που μπορεί να έχει μια διαδικτυακή έκθεση σε σχέση με μια συμβατική έκθεση τέχνης (π.χ. σε μια γκαλερί).
- Συνειδητοποίηση της μεγάλης σημασίας που έχει για ένα καλλιτεχνικό γεγονός η έγκυρη και έγκαιρη διάχυση της πληροφορίας και η γνωστοποίησή του στο ευρύ κοινό.
- Εξάσκηση στην κριτική ανάγνωση έργων τέχνης, προκειμένου να αποκρυσταλλωθεί το μήνυμα που αυτά εκπέμπουν πολλές φορές με συμβολικό τρόπο.
- Συνειδητοποίηση της σχέσης συνεπαγωγής που έχουν τα κοινωνικά προβλήματα μεταξύ τους (π.χ. σχέση συνεπαγωγής που συνδέει τη φτώχεια με τη μετανάστευση, με τα ναρκωτικά, την ανεργία, την εγκληματικότητα).
- Καλλιέργεια της αντίληψης ότι οι ηλεκτρονικοί χώροι δεν είναι ιδεολογικά αθώοι αλλά φέρουν τη δική τους ιδεολογική ταυτότητα.
- Συνειδητοποίηση ότι τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα προσφέρουν δυνατότητες αλλά και περιορισμούς όσον αφορά στην παραγωγή κειμένων.
- Συνειδητοποίηση ότι οι ΤΠΕ μέσω των αλληλεπιδραστικών περιβαλλόντων που προσφέρουν δίνουν τη δυνατότητα να γίνουμε συνδιαμορφωτές και κοινωνοί της σύγχρονης πραγματικότητας.

Διδακτικές πρακτικές

Με βάση τις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στο συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές να αναπτύξουν:

- Τη δεξιότητα της συνεργασίας με τα άλλα μέλη της ομάδας τους.
- Τη δεξιότητα της αυτενέργειας μέσα από την ανάληψη πρωτοβουλιών.
- Ευχέρεια στην επιλεκτική και στοχευμένη έρευνα στο διαδίκτυο και στην αξιοποίηση των δεδομένων των φύλλων εργασίας, προκειμένου να παρουσιάσουν με αποτελεσματικό τρόπο ένα έργο τέχνης που τους ευαισθητοποιεί κοινωνικά.

- Υπεύθυνη στάση απέναντι στον εαυτό τους και στους συμμαθητές τους, καθώς και από τη δική τους συμμετοχή εξαρτάται η επιτυχία του τελικού έργου.
- Ενεργητική και κριτική στάση απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, έτσι ώστε να μπορούν να ερμηνεύσουν με αντικειμενικό τρόπο διαφορετικές κοινωνικές συμπεριφορές.
- Ανθρωπιστικές αξίες.
- Φαντασία και ευρηματικότητα κατά τη φάση της δημιουργίας πρόσκλησης και αφίσας.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η επιλογή της εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επιθυμία της διδάσκουσας η 8^η θεματική ενότητα «Συζητώντας για τα σύγχρονα κοινωνικά θέματα» της Νεοελληνικής Γλώσσας της Β΄ Γυμνασίου να γίνει αντικείμενο ουσιαστικής αναζήτησης, συζήτησης και προβληματισμού και όχι απλά αντικείμενο τυπικής διδασκαλίας. Επιπλέον, η επιλογή της συγκεκριμένης πρότασης για εφαρμογή οφείλεται και στο γεγονός ότι καλύπτει έναν διττό σκοπό, δηλαδή και την ανάπτυξη κοινωνικού προβληματισμού αλλά και την καλλιέργεια της ιδεολογίας στους μαθητές ότι η τέχνη απευθύνεται σε όλους, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό κοινωνικό ρόλο και να αποτελέσει ισχυρό σύμμαχο στην προσπάθεια για κοινωνική αλλαγή.

Αυτή η σχέση αλληλεπίδρασης κοινωνίας-τέχνης θεωρήθηκε απαραίτητο να αναδειχθεί στο πλαίσιο της συγκεκριμένης τάξης, της οποίας ο μαθητικός πληθυσμός αντιμετωπίζει σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα και ζει σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από έλλειψη καλλιτεχνικών ερεθισμάτων. Πιο συγκεκριμένα, το προφίλ του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού (μετανάστες,

ανήλικοι πολιτικοί πρόσφυγες φιλοξενούμενοι σε κέντρα προσφύγων, οικοτρόφοι σε ορφανοτροφείο), που εκ των πραγμάτων στερείται βασικών ευκαιριών για συμμετοχή στο πολιτικό/κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι, έκανε την επιλογή του θέματος ακόμη πιο επιτακτική. Τέλος, η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου συμβάδιζε με τον προγραμματισμό της ύλης, έτσι όπως αυτός είχε γίνει στην αρχή του σχολικού έτους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο αντλεί τη θεματική του από την 8^η ενότητα της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου και έχει ως αφετηρία του το κείμενο 15 [Τι είναι τελικά τα κοινωνικά προβλήματα] του Ε΄ μέρους της 8^{ης} ενότητας καθώς και από την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου (6^η ενότητα: Κοινωνικά προβλήματα). Επιπλέον, αξιοποιεί στοιχεία και από την 5^η ενότητα της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου (Δ΄ μέρος «Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης») καθώς και από την 1^η ενότητα του ίδιου βιβλίου (Δ2 μέρος «Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου»).

Το σενάριο συνάδει με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο (2011), που προβλέπει εκ μέρους των μαθητών την κατανόηση ότι τα κειμενικά είδη και η γλωσσική τους μορφή αποτελούν προϊόντα κοινωνικών παραγόντων, ότι εκτός από τη γλώσσα και άλλα σημειωτικά συστήματα παίζουν σημαντικό ρόλο στη σύλληψη της πραγματικότητας και τέλος ότι οι ΤΠΕ μέσω των αλληλεπιδραστικών περιβαλλόντων που προσφέρουν δίνουν τη δυνατότητα να γίνουμε συνδιαμορφωτές και κοινωνοί της σύγχρονης πραγματικότητας. Επιπλέον, προβλέπει εκ μέρους των μαθητών την κατανόηση ότι η επικοινωνία είναι μια διαδικασία που απαιτεί τον σεβασμό στην προσωπικότητα των συνομιλητών και ότι στον σύγχρονο κόσμο κυρίαρχος τρόπος μάθησης είναι ο διερευνητικός. Πιο συγκεκριμένα, το σενάριο καλλιεργεί στους μαθητές τις δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου για επιτέλεση διαφορετικών επικοινωνιακών στόχων, καθώς επίσης και νέους

γραμματισμούς, ενώ σε ζητήματα πολιτειότητας τους ωθεί στο να αναπτύξουν αντανakλαστικά απέναντι σε σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο αυτό ο υπολογιστής γίνεται το μέσο επαφής με διάφορα έργα τέχνης (στα οποία οι μαθητές διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση), γίνεται το πλαίσιο επαφής με τον έξω κόσμο προωθώντας τον διάλογο, τη σκέψη και τον προβληματισμό, γίνεται αντικείμενο προβληματισμού και διερεύνησης όσον αφορά στον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ΤΠΕ στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας και τέλος συμβάλλει στην ενεργοποίηση των μαθητών μέσω της δημοσιοποίησης των εργασιών τους στο διαδίκτυο αλλά και των παρεμβάσεών τους. Τα παιδιά προσλαμβάνουν την πραγματικότητα αλλά και συμμετέχουν σε αυτήν με τους όρους της σύγχρονης ψηφιακής πραγματικότητας και προετοιμάζονται / εκπαιδεύονται, προκειμένου να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο ως μέλη της διαδικτυακής κοινότητας.

Ειδικότερα όσον αφορά στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο συγκεκριμένο σενάριο:

1. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως παιδαγωγικό μέσο και αξιοποιούνται πολυποίκιλα (ιστολόγιο¹ – Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου – Αναζήτηση και ανεύρεση ποικίλου περιεχομένου αυθεντικού γλωσσικού υλικού και πλούσιου εποπτικού υλικού) (Κουτσογιάννης, 2012α: 18, 43).
2. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως μέσα πρακτικής γραμματισμού εισάγοντας τη «νέα επικοινωνιακή τάξη πραγμάτων» στο περιεχόμενο της γλωσσικής επικοινωνίας. Οι μαθητές εξοικειώνονται με διαφορετικά ηλεκτρονικά

¹ Ιδιαίτερα τα ιστολόγια ως υποστηρικτικά μέσα για τη γλωσσική διδασκαλία έχουν τα εξής χαρακτηριστικά: δυνατότητα εύκολης και άμεσης δημοσίευσης, σχολιασμός κειμένων, αρχειοθέτηση δημοσιεύσεων, δημιουργία συνδέσμων με άλλα ιστολόγια. Τα ιστολόγια θεωρούνται αξιοποιήσιμα για τη διδασκαλία, γιατί προωθούν τον γραμματισμό με τη συγγραφή κειμένων σε αυθεντικές επικοινωνιακές περιστάσεις, επιτρέπουν τη συνεργατική μάθηση παράλληλα με την εξατομικευμένη διδασκαλία, είναι προσβάσιμα οποτεδήποτε και οπουδήποτε, ενώ προσφέρουν και τη δυνατότητα διαθεματικής προσέγγισης των γνωστικών αντικειμένων (Κουτσογιάννης 2012α: 27).

περιβάλλοντα παραγωγής λόγου (Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου, λογισμικό δημιουργίας αφίσας, λογισμικό δημοσίευσης, λογισμικό συγγραφής σε ιστολόγιο) για τη συγγραφή και συμπαραγωγή γραπτού λόγου αλλά και για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία συγγραφής σε ηλεκτρονικά περιβάλλοντα εξοικειώνονται με τεχνικές πύκνωσης της διαδικτυακής πληροφορίας και επεξεργασίας της σε περιβάλλοντα ΠΕΚ. Τέλος, η προγραμματισμένη δημοσίευση των κειμένων τους στο ιστολόγιο συνεπάγεται μια διαφορετική εκ μέρους τους αντιμετώπιση αναφορικά με την αναζήτηση, αξιολόγηση και συλλογή του πρώτου υλικού αλλά και διαφορετική επεξεργασία του παραγόμενου προς δημοσίευση κειμένου (Κουτσογιάννης 2012α: 36). Όσον αφορά στα κείμενα εξοικειώνονται με τις έννοιες της πολυτροπικότητας και της υπερκειμενικότητας.

3. Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αντίληψης της μη ουδετερότητας των ηλεκτρονικών χώρων (ιστολογίων) και του σημαντικού ιδεολογικού φορτίου που αυτοί μπορεί να φέρουν. Στην κατεύθυνση αυτή δεν καλλιεργείται απλώς ο λειτουργικός ψηφιακός γραμματισμός, αλλά δίνεται κριτική διάσταση στην προσέγγιση του νέου γραμματισμού. Οι μαθητές καλλιεργούν την κριτική τους στάση απέναντι στα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που χρησιμοποιούν και αντιλαμβάνονται ότι δεν είναι απλά περιβάλλοντα εργασίας αλλά επιβάλλουν τις δικές τους νόρμες περιορίζοντας πολλές φορές την ανθρώπινη πρωτοβουλία και την καινοτομία. Απομυθοποιούνται, επομένως, οι υπολογιστές ως ουδέτερα τεχνολογικά μέσα πρακτικής γραμματισμού και γίνεται η προσπάθεια συνειδητής σύνδεσής τους με την κοινωνική πραγματικότητα (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 52).

Κείμενα

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003 [[Τι είναι τελικά τα κοινωνικά προβλήματα](#)]

Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου:

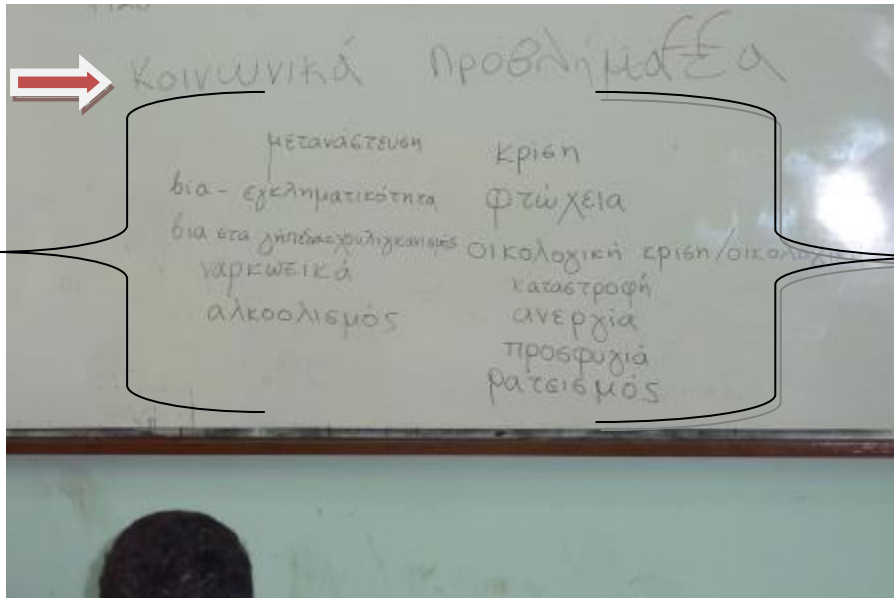
Κώστας Μητρόπουλος [[Μια απίθανη δικαιολογία](#)]

Κοινωνικά και Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου:

[[Κοινωνικά προβλήματα: προσδιορισμός και συνέπειες](#)]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Η εφαρμογή του σεναρίου ξεκίνησε, όπως προβλεπόταν και από τη σύνταξή του, με την εισαγωγική-προπαρασκευαστική φάση. Πιο συγκεκριμένα, ξεκίνησε με το ερώτημα «**ποια είναι τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα**» και οι απαντήσεις που προέκυψαν από την ιδεοθύελλα γράφτηκαν στον πίνακα. Αξίζει να σημειωθεί ως προς τις απαντήσεις που δόθηκαν με τη μορφή ιδεοθύελλας ότι η πρώτη ιδέα που ήρθε στο μυαλό των μαθητών/τριών ήταν η κρίση. Έτσι, ακολούθησε μια ολόκληρη συζήτηση για τα κοινωνικά προβλήματα που έχει προκαλέσει η οικονομική κρίση και για τις σχέσεις συνεπαγωγής που συνδέουν την οικονομική κρίση με την κρίση αξιών, την κοινωνική κρίση, την πολιτική κρίση, την ανθρωπιστική κρίση, την πολιτιστική κρίση κτλ. Δεν είναι τυχαίο, επίσης, το γεγονός ότι απαντήσεις πρώτες στην κατάταξη αναφέρονταν σε κοινωνικά προβλήματα που απασχολούν ιδιαίτερα έντονα τον συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό (ανεργία, προσφυγιά, μετανάστευση, ρατσισμός).

Εικόνα 1-ιδεοθύελλα

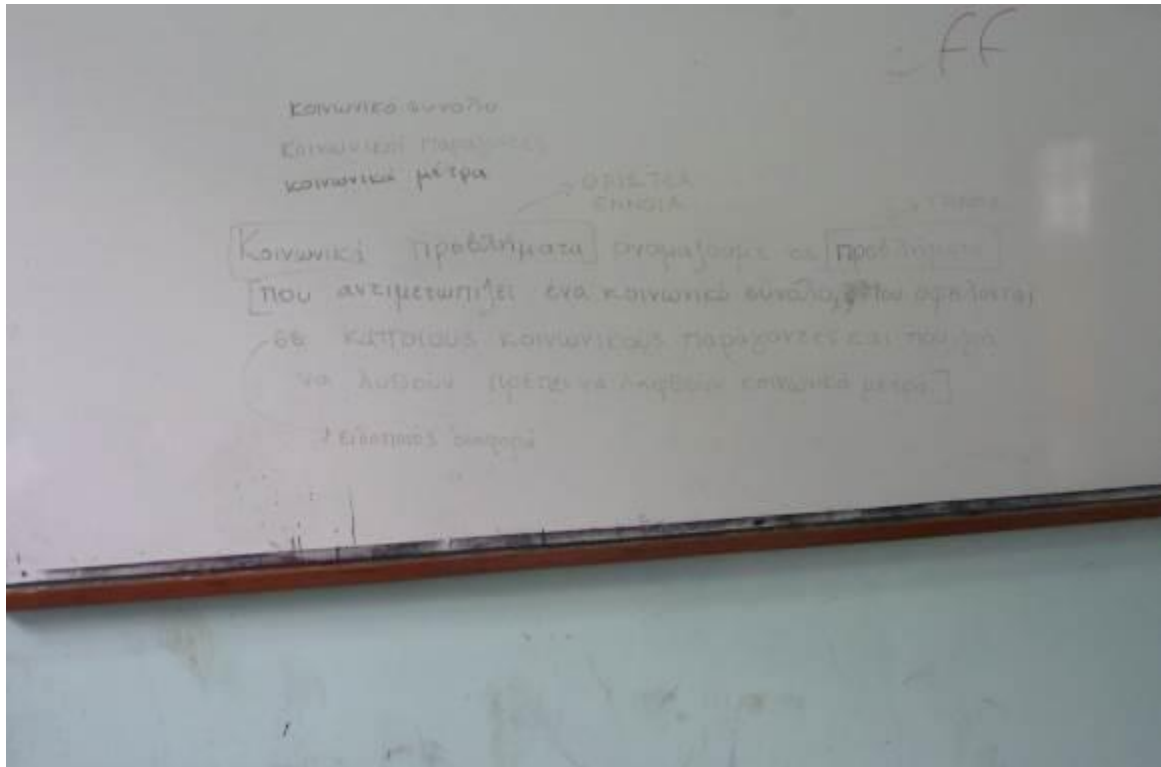
Στη συνέχεια, έγινε στην ολομέλεια ανάγνωση των δύο κειμένων που προτεινόταν από το σενάριο και ανατέθηκε στους μαθητές/τριες ως εργασία στο σπίτι το πρώτο ζήτημα του [φύλλου εργασίας](#) της εισαγωγικής φάσης. Η ανάθεση της συμπλήρωσης του πρώτου ζητήματος του φύλλου εργασίας ως εργασίας στο σπίτι έγινε για λόγους οικονομίας διδακτικού χρόνου, δεδομένου ότι η πρώτη διδακτική ώρα δεν ήταν στην πραγματικότητα αρκετή, για να καλύψει σε πραγματικό διδακτικό χρόνο όλες τις δραστηριότητες που προτεινόταν από το συνταγμένο σενάριο, συμπεριλαμβανομένης και της δημιουργίας ορισμού για τα κοινωνικά προβλήματα αλλά και της ανάλυσης των δομικών μερών του ορισμού.

Επιπλέον, ένα άλλο ζήτημα που προέκυψε ήταν η δυσκολία που αντιμετώπισαν οι μαθητές/τριες αναφορικά με τις απαιτήσεις του πρώτου ζητήματος του φύλλου εργασίας και τη δημιουργία του ορισμού αλλά και την επέκταση του ορισμού αυτού με παράδειγμα, γεγονός που αποδεικνύει τις ελλείψεις του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού σε επίπεδο σχολικού γραμματισμού, την αδυναμία του να ανταπεξέλθει στις γλωσσικές απαιτήσεις του σχολικού βίου και τη μη ισορροπημένη διγλωσσία του. Κατά συνέπεια, ορισμένοι μαθητές έφεραν συμπληρωμένο το φύλλο εργασίας

(βλ. φάκελο **Εργασίες για ανάπτυξη παραγράφου με ορισμό και παράδειγμα** στα τεκμήρια), ενώ οι περισσότεροι ζήτησαν επεξηγήσεις για τη συμπλήρωσή του. Έτσι, προχώρησα με συντομία σε επεξηγήσεις για το τι είναι ορισμός, ποια είναι τα δομικά του μέρη (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά) και τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα (ακρίβεια, εννοιολογική σαφήνεια, ειδικό λεξιλόγιο), πόσο σημαντική είναι η χρήση του για όλα τα επιστημονικά πεδία, πόσο συχνά τον συναντάμε στα σχολικά εγχειρίδια. Επίσης, παρέπεμψα στον σχετικό ορισμό που είχαμε μελετήσει κατά τη διδασκαλία του πρώτου κεφαλαίου (Δ2, Δ2δ «Ορισμός»).

Για τη δημιουργία του ορισμού των κοινωνικών προβλημάτων εξήγησα στους μαθητές/τριες πως θα τους βοηθούσε ιδιαίτερα η χρήση των ονοματικών συνόλων που υπήρχαν στα δεδομένα για διευκόλυνσή τους (*κοινωνικό σύνολο, κοινωνικοί παράγοντες, κοινωνικά μέτρα*). Στη συνέχεια, αφού τους έδωσα λίγο χρόνο, για να δημιουργήσουν κι αυτοί τον δικό τους ορισμό, συνθέσαμε στην ολομέλεια και γράψαμε έναν σύντομο ορισμό στον πίνακα. Στη συνέχεια αναφερθήκαμε στα δομικά μέρη του συγκεκριμένου ορισμού που δημιουργήσαμε (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά).

Εικόνα 2- Ορισμός, δομή ορισμού

Με βάση τα παραπάνω η εφαρμογή απέδειξε πως η συγκεκριμένη δραστηριότητα της δημιουργίας ορισμού ήταν ιδιαίτερα απαιτητική, τουλάχιστον για τον συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό, για τον οποίο η άσκηση προτείνεται να μετασχηματιστεί σε άσκηση συμπλήρωσης κενών σε ορισμό, έτσι ώστε οι μαθητές να εξοικειωθούν με τη δομή, το ύφος και το λεξιλόγιο του ορισμού που στη συγκεκριμένη περίπτωση εμπίπτει στο σημασιολογικό πεδίο της κοινωνιολογίας.

Σύμφωνα με τη σύνταξη του σεναρίου η εισαγωγική-προπαρασκευαστική φάση θα έπρεπε να ολοκληρωθεί με τη σύνδεση μεταξύ κοινωνίας και τέχνης. Όπως αναφέρεται και στη σύνταξη του σεναρίου «οι επιλογές για τη σύνδεση αυτή είναι πολλές και εξαρτώνται από την κρίση του κάθε εκπαιδευτικού». Θεώρησα, λοιπόν, πως στην περίπτωση αυτή η σύνδεση μεταξύ κοινωνίας και τέχνης θα γινόταν περισσότερο αποτελεσματική, εάν γινόταν με τρόπο βιωματικό. Προς την κατεύθυνση αυτή ευνόησαν και οι συγκυρίες, δεδομένου ότι την περίοδο εφαρμογής

του σεναρίου το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης φιλοξενούσε την έκθεση του ΚΕΘΕΑ «Κοινότητες στη φυλακή-Κοινότητες στην κοινωνία», έκθεση η οποία αποτέλεσε και την αφορμή για τη σύνταξη του σεναρίου «Η κοινωνία στην τέχνη». Την εκπαιδευτική αυτή επίσκεψη ευνόησαν και άλλοι πρακτικής φύσεως λόγοι: κοντινή απόσταση του Μουσείου από το σχολείο, μη οικονομική επιβάρυνση των μαθητών λόγω ευγενικής χορηγίας του Μουσείου, έγκαιρη εξασφάλιση της απαραίτητης άδειας από τη Δευτεροβάθμια για την πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής επίσκεψης. Η επίσκεψη έγινε – μετά από σχετική ενημέρωση και συνεννόηση – με τη συνοδεία της καθηγήτριας των εικαστικών και απαιτήσε δύο διδακτικές ώρες – της νεοελληνικής γλώσσας και των εικαστικών – οι οποίες ήταν και διαδοχικές και κατά συνέπεια δεν απαιτούνταν προσαρμογή του ωρολογίου προγράμματος. Μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη οι μαθητές επέστρεψαν κανονικά στα μαθήματά τους.

Οι μαθητές δεν είχαν ενημερωθεί για το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής, προκειμένου να αξιοποιηθεί με δημιουργικό τρόπο η γιγαντοαφίσα που υπήρχε έξω από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης σχετικά με την έκθεση. Πιο συγκεκριμένα, σταθήκαμε μπροστά στην αφίσα και τα παιδιά έκαναν υποθέσεις για το θέμα της έκθεσης και τους δημιουργούς της. Ειδικότερα, παρατήρησαν τα στοιχεία της αφίσας (πάνω-πάνω και με έντονα κόκκινα γράμματα ο τίτλος «Κοινότητες στη φυλακή-Κοινότητες στην κοινωνία», πιο κάτω ο χώρος όπου φιλοξενείται η έκθεση, η διάρκειά της, μία εικόνα που υπέθεσαν ότι θα είναι έργο της έκθεσης, η λέξη ΚΕΘΕΑ πάνω στην εικόνα, κάτω αριστερά και δεξιά οι δύο διοργανωτές – το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και το ΚΕΘΕΑ). Με αφορμή το αρκτικόλεξο ΚΕΘΕΑ (Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων) οι μαθητές πληροφορήθηκαν για τους δημιουργούς της έκθεσης (μέλη ΚΕΘΕΑ) και για την ιδιαιτερότητά της, δεδομένου ότι οι δημιουργοί της έκθεσης είναι πρώην εξαρτημένα από ουσίες άτομα που θέλησαν να αποκαταστήσουν με τα έργα τους την καταστροφή που υπέστησαν οι

τοίχοι των φυλακών Κορυδαλλού μετά από πυρκαγιά αλλά και να στείλουν ένα μήνυμα προς την κοινωνία.

Εικόνα 3-Αφίσα έκθεσης "Κοινότητες στη φυλακή-Κοινότητες στην κοινωνία"

Ανεβαίνοντας τα σκαλοπάτια του μουσείου είδαμε αναρτημένο το πανό «είναι η τέχνη κάτι περισσότερο από αυτάρεσκη τέχνη;». Αρχικά, χρειάστηκε να αναλύσουμε τι σημαίνει «αυτάρεσκη πράξη» και να ορίσουμε ποια είναι η αντίθετη της αυτάρεσκης πράξης (η κοινωνική πράξη). Οι μαθητές απαντώντας στο παραπάνω ερώτημα υποστήριξαν πως η αληθινή τέχνη δεν απευθύνεται μόνο στο εγώ του καλλιτέχνη αλλά είναι ένα σπουδαίο κοινωνικό γεγονός και έγινε διεξοδική συζήτηση για τον σημαντικό κοινωνικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η τέχνη.

Εικόνα 4- Είναι η τέχνη κάτι περισσότερο από αυτάρεσκη πράξη;

Εικόνα 5- Οι μαθητές φωτογραφίζονται μπροστά σε έργο της έκθεσης- Η φωτογραφία αποδεικνύει πόσο σημαντικά επηρέασε τους μαθητές το μήνυμα αλληλεγγύης που εκπέμπει το έργο.

Στη συνέχεια, είδαμε τις δημιουργίες στις οποίες με τη βοήθεια της καθηγήτριας των εικαστικών τα παιδιά εντόπισαν τα σύμβολα και τα αποκωδικοποίησαν (π.χ. το φως στο παράθυρο δείχνει την επιθυμία των εγκλείστων να βγουν έξω από τη

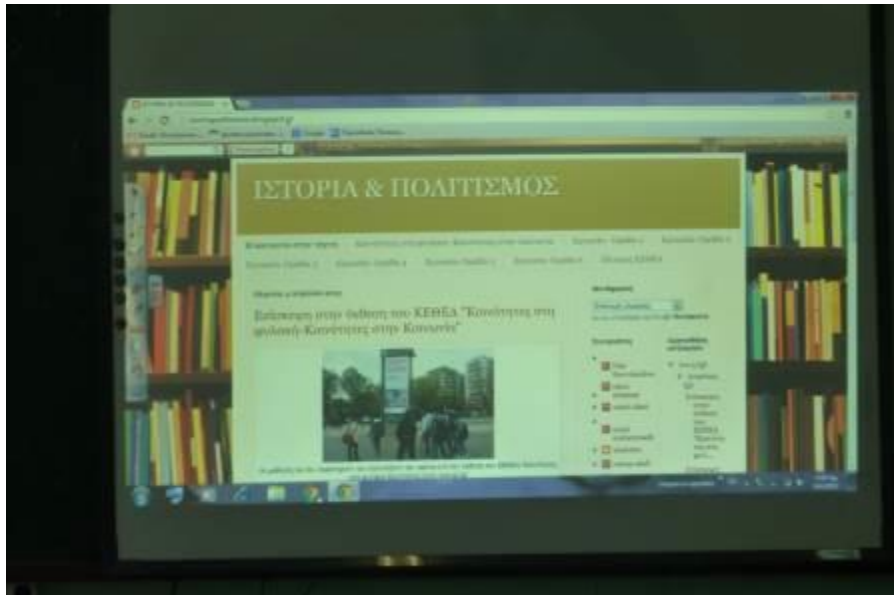
φυλακή, το σκυλί που γαβγίζει συμβολίζει τον φύλακα, το κόκκινο χρώμα δείχνει τη συναισθηματική ένταση του καλλιτέχνη, τα ενωμένα χέρια παραπέμπουν στην αλληλεγγύη των μελών του ΚΕΘΕΑ στις δύσκολες στιγμές που περνούν κτλ.), είδαν πώς ένας καμένος τοίχος μπορεί να γίνει χώρος δημιουργίας, πώς ο φυσικός χώρος (π.χ. η πόρτα, οι πρίζες) έγινε μέρος της δημιουργίας και εντόπισαν το μήνυμα που θέλει να στείλει ο δημιουργός.

Έπειτα, τα παιδιά συμπλήρωσαν σχετικό ερωτηματολόγιο (βλ. αρχείο **Ερωτηματολόγιο ΚΕΘΕΑ** στο συνοδευτικό υλικό) και η καθηγήτρια των εικαστικών τους πρότεινε αντλώντας έμπνευση από την έκθεση να ζωγραφίσουν κι οι ίδιοι ένα πανό παρόμοιο με αυτό που είδαμε στην έκθεση (όπου ο ένας θα κάνει το περίγραμμα του άλλου και μετά θα ζωγραφίσουν τα ενωμένα χέρια), με σκοπό το πανό αυτό να καλύψει έναν τοίχο του σχολείου.

Στο τέλος, τα παιδιά παρατήρησαν σε κάποιο σημείο της αίθουσας σχετικό ενημερωτικό υλικό για το ΚΕΘΕΑ, εντόπισαν μια καρτ ποστάλ (βλ. αρχείο **Καρτ ποστάλ-ΚΕΘΕΑ** στο συνοδευτικό υλικό) που διαφήμιζε την έκθεση και συμπέραναν πως πέρα από την αφίσα το κοινό πληροφορήθηκε για την έκθεση και με άλλο τρόπο. Επίσης, παρατήρησαν μια πρόσκληση (βλ. αρχείο **Πρόσκληση-Αποδόμηση** στο συνοδευτικό υλικό) που υπήρχε στο ίδιο σημείο για μια βιβλιοπαρουσίαση που θα φιλοξενούνταν στο Μουσείο και με την ευκαιρία μιλήσαμε και για την πρόσκληση ως ενημερωτικό κείμενο. Την ίδια πρόσκληση χρησιμοποίησα αργότερα ως υλικό κατά την αποδόμηση του κειμενικού είδους της πρόσκλησης, που έγινε κατά την τρίτη επικοινωνιακή φάση.

Την επόμενη φορά στο εργαστήριο της πληροφορικής, αφού έδωσα διευκρινίσεις στους μαθητές/τριες για τη δομή του ιστολογίου και για το πώς θα κάνουν αναρτήσεις στο ιστολόγιο ως συγγραφείς του αλλά και σχόλια, αναρτήσαμε στο ιστολόγιο ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ φωτογραφίες από την επίσκεψη στο μουσείο και σχολιάσαμε την έκθεση στο φύλλο «Κοινότητες στη φυλακή-Κοινότητες στην κοινωνία».

Εικόνα 6-Ιστολόγιο ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Εικόνα 7-Σχολιασμός έκθεσης ΚΕΘΕΑ στο ιστολόγιο

Στη συνέχεια, έθεσα στους μαθητές/τριες το πρόβλημα που επρόκειτο να επιλύσουν: εφόσον συνειδητοποιήσαν τον πολύ σημαντικό κοινωνικό ρόλο της τέχνης, θα ήταν χρήσιμο για τη σχολική κοινότητα αλλά και για τους ίδιους, να κάνουν μια διαδικτυακή έκθεση που θα επρόκειτο να αναρτηθεί στο ιστολόγιο ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ με τίτλο: «Η κοινωνία στην τέχνη». Κατέστη σαφές ότι στην έκθεση αυτή οι μαθητές/τριες μπορούσαν να προβάλλουν και να παρουσιάσουν κάποιο έργο τέχνης που τους συγκίνησε ευαισθητοποιώντας τους κοινωνικά ή ακόμη και κάποιο δικό τους έργο που περιέχει κοινωνικό μήνυμα. Για τον σκοπό αυτό όμως έπρεπε να εξασκηθούν στην παρουσίαση ενός έργου τέχνης, έτσι ώστε να είναι περισσότερο στοχευμένη και η δική τους παρουσίαση.

Στο πλαίσιο της εξάσκησης τους τους εξήγησα ότι θα εργαστούν σε ομάδες πάνω σε φύλλα εργασίας που παραπέμπουν σε έργα τέχνης, τα οποία προβάλλουν σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Έδωσα διευκρινίσεις για τις εργασίες που επρόκειτο να κάνουν (αναζήτηση έργων με βάση τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις-υπερσυνδέσεις που δίνονται στο φύλλο εργασίας, μελέτη των σχετικών κειμένων-σχολίων που πλαισιώνουν τα έργα αυτά, σύνταξη ενός κειμένου παρουσίασης/σχολιασμού του συγκεκριμένου έργου και παρουσίασή του στην ολομέλεια).

Τέλος, έγινε ο χωρισμός σε ομάδες. Οι ομάδες θα αποτελούνταν πια από δύο άτομα και όχι από τρία, όπως αρχικά είχε σχεδιαστεί, λόγω μεγάλης διαρροής μαθητικού πληθυσμού. Επιπλέον, ενώ από το συνταγμένο σενάριο προβλέπεται η συγκρότηση των ομάδων να γίνει με πρωτοβουλία των ίδιων των μαθητών/τριών, αποφάσισα να παρέμβω για πρακτικούς λόγους στη συγκρότηση των ομάδων, φροντίζοντας στις δυάδες που θα σχηματίζονταν το ένα μέλος να γνωρίζει σχετικά καλά την ελληνική γλώσσα και το άλλο να χειρίζεται καλά τον Η/Υ. Σε κάθε ομάδα ανατέθηκε από μία εργασία και τα φύλλα εργασίας (με τις σχετικές υπερσυνδέσεις) αναρτήθηκαν στο ιστολόγιο.

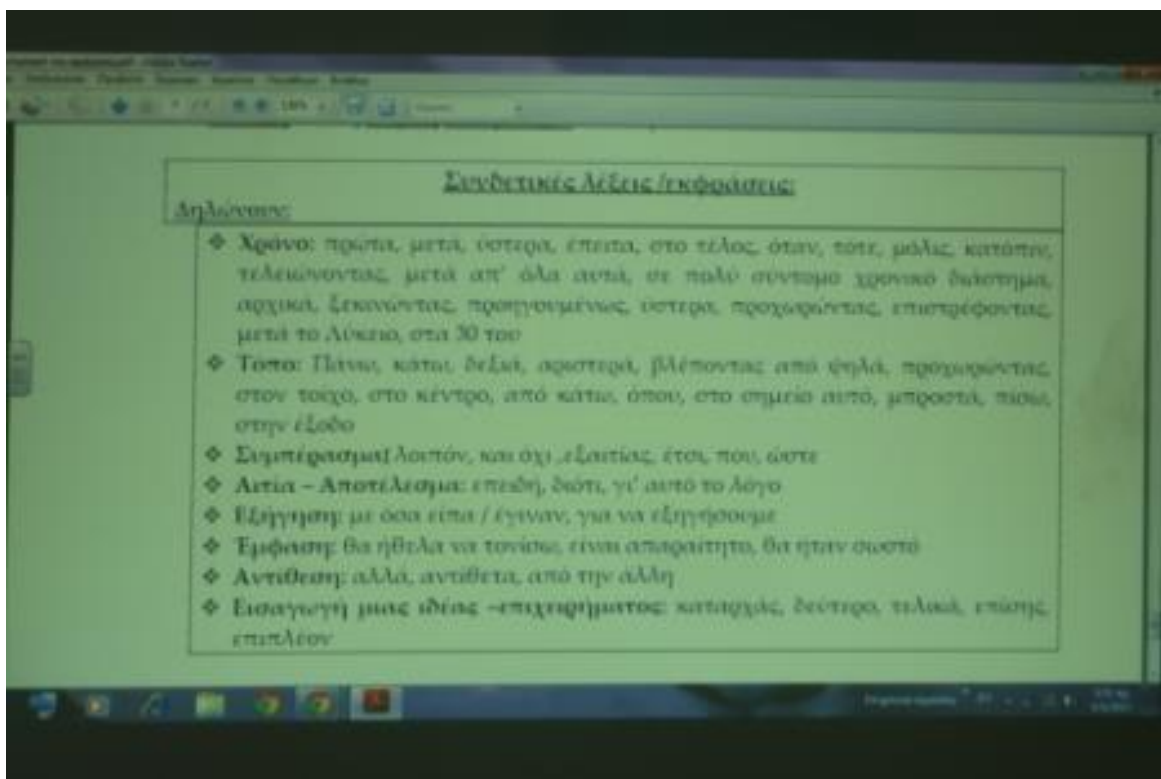

Στο συγκεκριμένο σημείο ολοκληρώθηκε η εισαγωγική-προπαρασκευαστική φάση, για την οποία χρειάστηκαν τρεις διδακτικές ώρες, ενώ επιπλέον πραγματοποιήθηκε και εκπαιδευτική επίσκεψη στο Μουσείο, για την οποία απαιτήθηκαν επιπλέον δύο διδακτικές ώρες. Παρατηρείται, επομένως, επέκταση του αρχικού σεναρίου. Η χρονική αυτή επέκταση ήταν προς όφελος των μαθητών/τριών, δεδομένου ότι η βιωματική σύνδεση κοινωνίας-τέχνης που πραγματώθηκε μέσω της επίσκεψης τους ενθουσίασε και επέτεινε το ενδιαφέρον τους για τη συνέχεια της εφαρμογής. Επιπλέον, η πρόσθετη ώρα που χρησιμοποιήθηκε για την περιήγηση στο ιστολόγιο κρίθηκε απαραίτητη για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με τα εργαλεία συγγραφής σε ιστολόγιο, την επεξεργασία των αναρτήσεων, τον σχολιασμό τους. Ακόμη, στην εκπαιδευτική πράξη κρίθηκε σκόπιμο να γίνουν οι σχετικές διευκρινίσεις για τη δημιουργία της διαδικτυακής έκθεσης, ο χωρισμός σε ομάδες και η ανάθεση των εργασιών σε ομάδες σε αυτό το χρονικό σημείο της προπαρασκευαστικής φάσης, ενώ στο συνταγμένο σενάριο προβλέπεται η αντίστοιχη διαδικασία την πρώτη ώρα της δεύτερης φάσης (παραγωγική-δημιουργική-διερευνητική). Τέλος, η εισαγωγική φάση ήταν επόμενο να επεκταθεί, καθώς σε πραγματικό διδακτικό χρόνο διαπιστώθηκε πως ήταν αδύνατο να ολοκληρωθούν όλες οι δραστηριότητες που προβλέπονταν από το αρχικό σενάριο.

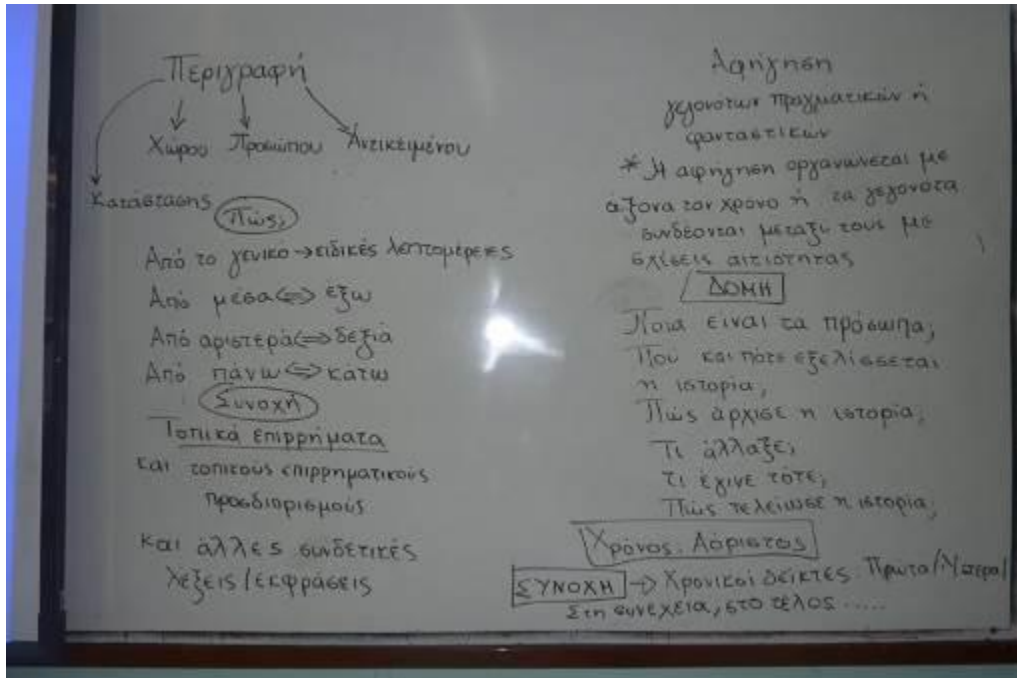
Η δημιουργική-παραγωγική φάση ξεκίνησε εντελώς διαφοροποιημένα σε σχέση με το συνταγμένο σενάριο. Κι αυτό γιατί θεώρησα αναγκαίο να εξοικειωθούν οι μαθητές με τους κειμενικούς τύπους της περιγραφής και της αφήγησης, με την οργάνωση και τη συνοχή τους. Η διαφοροποίηση αυτή προέκυψε από το γεγονός ότι, όπως διαπίστωνα με βάση τις απαντήσεις των μαθητών/τριών σε σχετική ερώτηση στο ερωτηματολόγιο για την έκθεση ΚΕΘΕΑ (*Υπάρχει κάποιος πίνακας-τοιχογραφία που σου άρεσε ιδιαίτερα και τι απεικονίζει;*), οι περισσότεροι μαθητές/τριες δεν έκαναν περιγραφή του πίνακα. Θεώρησα, λοιπόν, ότι θα έπρεπε να ενισχυθούν σε επίπεδο γλωσσικού γραμματισμού, για να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν την περιγραφή και την αφήγηση ως εργαλεία για την παρουσίαση των έργων. Βέβαια, ο

χρόνος πίεζε, για να γίνει η διδασκαλία των κειμενικών αυτών ειδών μέσω της αποδόμησης κειμένων (με επαγωγικό δηλαδή τρόπο) και να εμπεδωθεί μέσω της πρακτικής εξάσκησης πάνω σε αυτά. Έτσι, αρκέστηκα στην παρουσίασή τους με επαγωγικό τρόπο και δημιούργησα και σχετική σελίδα στο ιστολόγιο με τίτλο «Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης», προκειμένου οι μαθητές/τριες να μπορούν ανατρέχουν σε αυτή για δική τους διευκόλυνση.

Εικόνα 8-Συνδυκτικές λέξεις και φράσεις στην περιγραφή και αφήγηση

Εικόνα 9- Παρουσίαση Περιγραφής και Αφήγησης ως κειμενικών ειδών

Την επόμενη ώρα μπήκαμε στο εργαστήριο και με βάση τις ομάδες που είχαν καθοριστεί οι μαθητές άρχισαν τις εργασίες τους με βάση τα [φύλλα εργασίας](#), όπως είχε σχεδιαστεί από το σενάριο και με βάση τις οδηγίες που τους είχαν δοθεί. Τα φύλλα εργασίας περιείχαν συγκεκριμένα βήματα (στοχευμένες ερωτήσεις) για την αποκωδικοποίηση διαφορετικών έργων τέχνης (ταινία μικρού μήκους, γελοιογραφία, φωτογραφία, τραγούδι, κόμικς) με σκοπό την ανάδειξη διαφορετικών σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων ([Ομάδα 1](#): μετανάστευση, [Ομάδα 2](#): επαιτεία, [Ομάδα 3](#): πόλεμος, [Ομάδα 4](#): προσφυγιά, [Ομάδα 5](#): ναρκωτικά, [Ομάδα 6](#): προκαταλήψεις). Τα βήματα αυτά ήταν ιδιαίτερα καθοδηγητικά και βοηθητικά στην προσπάθεια των μαθητών να δομήσουν το κείμενο-παρουσίαση.

Η συνεργασία σε ομάδες υπήρξε αποδοτική και οι όποιες αντεγκλήσεις έγιναν σε λογικά πλαίσια. Όσον αφορά στον χρόνο η μία διδακτική ώρα για την παραγωγή των κειμένων ήταν ιδιαίτερα πειστική, καθώς για την ολοκλήρωση των εργασιών

τους οι μαθητές χρειάστηκαν το διάλειμμα και ένα δεκάλεπτο ακόμη από την επόμενη ώρα που μας παραχώρησε ο μαθηματικός.

Οι μαθητές ανυπομονούσαν να αναρτήσουν τις εργασίες τους στο ιστολόγιο (βλ. φάκελο **Εργασίες Ομάδων-2^η φάση** στα τεκμήρια) κι έτσι δέχτηκα να τις παρουσιάσουν μέσω του ιστολογίου και όχι ως κείμενα Word, όπως είχε σχεδιαστεί από το αρχικό σενάριο, δεδομένου ότι υπήρχε η δυνατότητα να τις επεξεργαστούν ξανά μετά από την παρουσίαση των εργασιών τους στην ολομέλεια και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές παρατηρήσεις των συμμαθητών/τριών τους.

Βέβαια, κατά την παραγωγή των κειμένων έγινε η δυσάρεστη διαπίστωση ότι οι μαθητές/τριες στις περιπτώσεις εκείνες που υπήρχαν σχόλια που πλαισίωναν τα έργα (π.χ. στις δύο φωτογραφίες) δεν τα εκμεταλλεύτηκαν ουσιαστικά, αλλά τα αντέγραψαν. Η κίνησή τους αυτή σύμφωνα με την προσωπική μου εκτίμηση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη γενικότερη ανασφάλεια που νιώθουν ως χρήστες της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και ότι θα είναι λάθος αυτό που θα γράψουν παρά το ότι τους ενθάρρυνα συνεχώς και τόνιζα το γεγονός πως υπάρχει και η δυνατότητα της επεξεργασίας του κειμένου της ανάρτησης και ότι αυτό που έχει σημασία είναι να δημοσιοποιηθεί ο δικός τους λόγους.

Τις επόμενες δύο ώρες σύμφωνα και με τον προγραμματισμό του συνταγμένου κειμένου έγινε η προφορική παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια. Ο συγκεντρωτικός πίνακας που προβλεπόταν από το συνταγμένο σενάριο συμπληρώθηκε με τη διαφορά ότι στα πεδία *μορφή τέχνης, περιεχόμενο, μέσα /τρόποι /σύμβολα, μήνυμα, συναισθήματα*, προστέθηκε και το πεδίο *περιγραφή/αφήγηση* και ήταν ιδιαίτερα βοηθητικός. Επίσης, έγιναν παρατηρήσεις επί των κειμένων σχετικά με τη συνοχή της αφήγησης ή της περιγραφής και τη χρήση συνδετικών λέξεων. Σχόλια και συζήτηση έγιναν κυρίως για την εργασία της δεύτερης ομάδας (γελοιογραφία και κοινωνικό θέμα της επαιτείας), καθώς η συγκεκριμένη ομάδα δεν αντιλήφθηκε την ειρωνική ματιά του γελοιογράφου.

Εικόνα 10- Παρουσίαση εργασιών-Συμπλήρωση συγκεντρωτικού πίνακα

ΜΟΡΦΗ ΤΕΧΝΗΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Μέσα/Συμβολα	Μήνυμα	Συναίσθημα	Περιγραφή-Αφήγηση
1. ΓΕΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΠΑΓΓΕΛΙΑ	Ειρωνεία Χιούμορ	Υποκρισία κοινωνίας	Λιπή, στεναχάρη Θύμος	Αφήγηση
2. ΚΟΜΙΚ	ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ	Ειρωνεία Χιούμορ	Όλοι οι ανθρώποι έχουμε προκαταλήψεις	δύσχευς	Αφήγηση
3. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ	ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΑ	Εικόνα	Η πρόβλεψη είναι κάτι πολύ δύσκολο	στεναχάρια	Περιγραφή
4. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ	ΠΟΛΕΜΟΣ	Εικόνα Αθώα Παιδιά ≠ Ρηρή μεγάλων	Ο πόλεμος είναι η αιτία για τον θάνατο αθώων παιδιών	λιπή	Περιγραφή
5. ΤΡΑΓΟΥΔΙ	ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ	Στίχοι και Μουσική	Δολιχός ο δρόμος των ναρκωτικών και δύσκολη η επανένταξη	λιπή, στεναχάρια	Αφήγηση
6. Ταινία μικρού μήκους	Μεταναστευση	Συναίσθημα διακρίσεις κλειώς		λιπή και στεναχάρια επιναρχή, αξιοδοξία μετά	Αφήγηση

Εικόνα 11- Συγκεντρωτικός πίνακας παρουσιάσεων

Μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης των εργασιών των ομάδων ανατέθηκε στους μαθητές/τριες ατομική εργασία (βλ. Τεκμήρια) για το Σαββατοκύριακο, έτσι ώστε οι μαθητές να έχουν αρκετό χρόνο στη διάθεσή τους και για να δημιουργήσουν αλλά και για να αλληλεπιδράσουν. Ωστόσο, ο αρχικός σχεδιασμός ανατράπηκε, δεδομένου ότι αρκετοί μαθητές δήλωσαν αδυναμία να ανταπεξέλθουν είτε γιατί δεν είχαν ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι είτε γιατί δεν είχαν σύνδεση στο διαδίκτυο. Υποσχέθηκαν πως θα προσπαθήσουν να βρουν κάποια εναλλακτική λύση.

Στη φάση αυτή στο μάθημα των εικαστικών οι μαθητές έφτιαξαν στην τάξη τους πανό παρόμοιο με αυτό που είδαν στο ΚΕΘΕΑ σχεδιάζοντας τα περιγράμματά τους.

Εικόνα 12- Οι μαθητές στο μάθημα των εικαστικών κατασκευάζουν πανό στην τάξη τους εμπνευσμένοι από παρόμοιο έργο που είδαν στην έκθεση "Κοινότητες στη φυλακή-Κοινότητες στην κοινωνία"

Τελικά, η πλειοψηφία των μαθητών/τριών δεν είχαν κάνει τις ατομικές τους εργασίες στο σπίτι λόγω πρακτικών προβλημάτων που είχαν εξαρχής δηλώσει. Η μόνη λύση που υπήρχε ήταν να κάνουν τις εργασίες τους στο εργαστήριο πληροφορικής. Αυτό έγινε σε συνεργασία και με τη βοήθεια και της καθηγήτριας της Πληροφορικής, η οποία διέθεσε την ώρα του μαθήματος της πληροφορικής και δήλωσε πρόθυμη να τους βοηθήσει και στην αναζήτηση αλλά και στην ανάρτηση.

Βέβαια, χρειάστηκε άλλη μία επιπλέον ώρα για την ολοκλήρωση των εργασιών τους και την ανάρτησή τους στο ιστολόγιο. Αυτό σημαίνει ότι χρειάστηκαν επιπλέον δύο ώρες σε σχέση με το συνταγμένο σενάριο. Στην περίπτωση αυτή η χρονική επέκταση του συνταγμένου σεναρίου οφείλεται σε αντικειμενικές δυσκολίες που έχουν σχέση με την ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού και που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, τουλάχιστον σε αυτόν τον βαθμό, κατά τη σύνταξη του σεναρίου.

Σύμφωνα με το αρχικό σενάριο «εάν οι μαθητές μας προέρχονται από διαφορετικές χώρες προέλευσης, ενθαρρύνονται να παρουσιάσουν έργα από καλλιτέχνες της πατρίδας τους, έτσι ώστε η έκθεσή μας να αποκτήσει πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και να συνειδητοποιηθεί η παγκοσμιότητα των κοινωνικών προβλημάτων αλλά και το γεγονός ότι η παγκόσμια γλώσσα της τέχνης αίρει τα δεσμά της γλωσσικής ασυνεννοησίας και αποτελεί μια γέφυρα επικοινωνίας. Τέλος, αν το επιθυμούν, οι μαθητές μπορούν να αναρτήσουν και να παρουσιάσουν κάποια δική τους δημιουργία με κοινωνικό προσανατολισμό». Ωστόσο, παρά τη δική μου ενθάρρυνση και παρά το γεγονός ότι οι συγκεκριμένοι μαθητές προέρχονται από διαφορετικές χώρες προέλευσης όντας μαθητές διαπολιτισμικού σχολείου δεν παρουσίασαν έργα από καλλιτέχνες της δικής τους χώρας.

Μετά την ανάρτηση των ατομικών τους εργασιών οι μαθητές/τριες περιηγήθηκαν στο ιστολόγιο κι σχολίασαν τις εργασίες των συμμαθητών/τριών τους. Κάποια σχόλια ήταν εύστοχα (π.χ. σχόλια για ανάρτηση «Η πείνα στην Αφρική»), κάποια άλλα όχι, ενώ όλα ήταν σύντομα στην έκτασή τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η πείνα στην Αφρική

Σ' αυτή την φωτογραφία βλέπουμε παιδιά από την Αφρική, που κρατάνε πιάτα και περιμένουν να τους δώσουν φαγητό. Η φωτογραφία θίγει το πρόβλημα της πείνας στην Αφρική, η οποία είναι αιτία να πεθάνουν πολλοί άνθρωποι. Το μέσο που χρησιμοποιεί ο φωτογράφος για να μας ευαισθητοποιήσει, είναι τα απελτισμένα πρόσωπα των παιδιών.

Ο φωτογράφος θέλει να μας δείξει ότι, ενώ στις δυτικές χώρες οι άνθρωποι συμπεριφέρονται πολύ σπάταλα στα φαγητά, κάποιος άλλος πεθαίνει από την πείνα.

Μας προκαλεί μεγάλη στεναχώρια και λύπη για τους ανθρώπους που ζουν στην Αφρική, αλλά και τύψεις που εμείς μπορούμε και έχουμε τα πάντα, αλλά αυτοί ούτε καν την τροφή τους έχουν για να ζήσουν.

Εικόνα 13- Ανάρτηση «Η πείνα στην Αφρική»

Εικόνα 14-Σχολιασμός ανάρτησης «Η πείνα στην Αφρική»

Γενικά, η φάση αυτή ακολούθησε τον προγραμματισμό του συνταγμένου σεναρίου (1^η ώρα: παραγωγή εργασιών σε ομάδες, 2^η και 3^η ώρα: παρουσίαση εργασιών ομάδων, 4^η και 5^η ώρα: ατομικές εργασίες που έγιναν στο σχολείο για λόγους που προαναφέρθηκαν και ανάρτησή τους στο ιστολόγιο, 6^η ώρα: σχολιασμός αναρτήσεων). Σύμφωνα βέβαια με το συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν και η εξής δραστηριότητα: «Στο πλαίσιο της ομάδας τους την επόμενη φορά οι μαθητές ελέγχουν, διορθώνουν, εμπλουτίζουν το κείμενο κάθε μέλους της ομάδας τους και συνεισφέρουν σε μια πολύπλευρη αποκωδικοποίηση των έργων τέχνης που επιλέχτηκαν από τα μέλη της ομάδας τους». Για λόγους εξοικονόμησης χρόνου απέφυγα το βήμα αυτό και αρκέστηκα στον σχολιασμό των ατομικών αναρτήσεων από συμμαθητές/τριες. Επίσης, κατά τη σύνταξη του σεναρίου προβλεπόταν να

τεθούν προς συζήτηση διάφορα ζητήματα όπως ποιες είναι οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές μιας έκθεσης τέχνης σε φυσικό περιβάλλον σε σχέση με μια έκθεση τέχνης σε ψηφιακό περιβάλλον, ποιες δυνατότητες μας προσφέρει η νέα ψηφιακή πραγματικότητα για κοινωνικό προβληματισμό και για συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα αλλά και ποιες ιδεολογικές βάσεις και ιδεολογικούς στόχους μπορεί να έχει το στήσιμο ενός ιστολογίου από την πλευρά του συντάκτη/συντακτών του. Τη συζήτηση αυτή επέλεξα να την κάνω με τους μαθητές/τριες μετά την ολοκλήρωση και της επικοινωνιακής φάσης.

Έτσι, αρκέστηκα στο να ενημερώσω τους μαθητές/τριες μου για την επόμενη φάση, την επικοινωνιακή. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα και με τον σχεδιασμό του συνταγμένου σεναρίου, αναφερθήκαμε στους διάφορους τρόπους με τους οποίους μπορεί να γίνει γνωστή η διοργάνωση μιας έκθεσης (η πρώτη τους απάντηση ήταν το facebook) και έγινε εκ νέου χωρισμός σε ομάδες με πρωτοβουλία των μαθητών αυτή τη φορά. Ένας μαθητής εκδήλωσε την επιθυμία να εργαστεί μόνος του, αίτημα που έγινε αποδεκτό, καθώς κατέληξα στο ότι κατά τη φάση αυτή έπρεπε να υπάρχει μεγαλύτερος βαθμός ελευθερίας και μεγαλύτερα περιθώρια για ανάληψη πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες.

Ακολούθησε η τρίτη φάση (η επικοινωνιακή), η οποία είχε προετοιμαστεί στο τέλος της προηγούμενης φάσης. Έτσι, η πρώτη ώρα της φάσης αυτής αφιερώθηκε στην αποδόμηση πρόσκλησης και αφίσας στην τάξη με βιντεοπροβολέα με βάση το [κοινό φύλλο εργασίας](#) που προτείνεται από το συνταγμένο σενάριο.

Βέβαια, το αρχικό σενάριο προτείνει την αποδόμηση «διαφορετικών τύπων προσκλήσεων (πρόσκληση σε έκθεση χαρακτικής, πρόσκληση σε θεατρική παράσταση σχολείου, πρόσκληση σε επιστημονική συνάντηση, αφίσα-πρόσκληση σε έκθεση φωτογραφίας, πρόσκληση σε γενέθλια) και τη σύγκριση προσκλήσεων με αντίστοιχες αφίσες τους, ώστε να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές αυτών των δύο κειμενικών ειδών και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους». Ωστόσο, έκρινα πως, παρά τον αρχικό μου σχεδιασμό, θα έπρεπε να εκμεταλλευτώ τα όσα

παρατήρησαν οι μαθητές/τριες για τα κειμενικά είδη της πρόσκλησης και της αφίσας κατά την επίσκεψή μας στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, να αναδείξω τον σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το facebook αναφορικά με την καλλιτεχνική δικτύωση και την προβολή καλλιτεχνικών γεγονότων αλλά και να επικεντρωθώ σε αφίσες και προσκλήσεις που αφορούσαν την προβολή καλλιτεχνικών γεγονότων που διοργανώνονταν από το Μουσείο εκείνη τη στιγμή, έτσι ώστε να δώσω και έναν περισσότερο επικαιρικό χαρακτήρα στη διδασκαλία μου.

Πιο συγκεκριμένα, έδειξα στους μαθητές/τριες τη φωτογραφία με την αφίσα της έκθεσης που επισκεφτήκαμε και ανακεφαλαιώσαμε τα όσα είχαμε πει για την αφίσα και τα χαρακτηριστικά της ως κειμενικού είδους, ενώ αναφερθήκαμε και στη σχετική καρτ-ποστάλ που είχαμε δει. Στη συνέχεια μπήκαμε στο facebook του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και αποδομήσαμε μια πρόσκληση για παρουσίαση ενός βιβλίου που αφορούσε στην αρχιτεκτονική της Θεσσαλονίκης. Ακόμη, μελετήσαμε και το εισαγωγικό κείμενο με το οποίο έγινε η εκδήλωση γνωστή στο facebook και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι και αυτό έχει χαρακτηριστικά πρόσκλησης. Ρώτησα τους μαθητές μου πώς θα έφτιαχναν την αφίσα της ίδιας εκδήλωσης και έκαναν διάφορες προτάσεις ως προς τη δομή, το περιεχόμενο, την εικόνα, το λεξιλόγιο της αφίσας που θα δημιουργούσαν αλλά και εντόπισαν τη διαφορές της με την αντίστοιχη πρόσκληση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η γιγαντοαφίσα για τη συγκεκριμένη εκδήλωση είχε ήδη στηθεί έξω από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να την παρατηρήσουν, όταν θα έφευγαν από το σχολείο.

Επίσης, για όσους δεν ήξεραν στην ολομέλεια δώσαμε διευκρινίσεις για το πώς δημιουργείται μια εκδήλωση στο facebook, πώς βάζουμε φωτογραφία/βίντεο κτλ. Τα σχετικά με την αποδόμηση της πρόσκλησης που αφορούσε στην παρουσίαση ενός βιβλίου για την αρχιτεκτονική της Θεσσαλονίκης γράφτηκαν στον πίνακα. Ακολούθησε η αποδόμηση άλλης μιας πρόσκλησης που αφορούσε σε συναυλία κλασικής μουσικής.

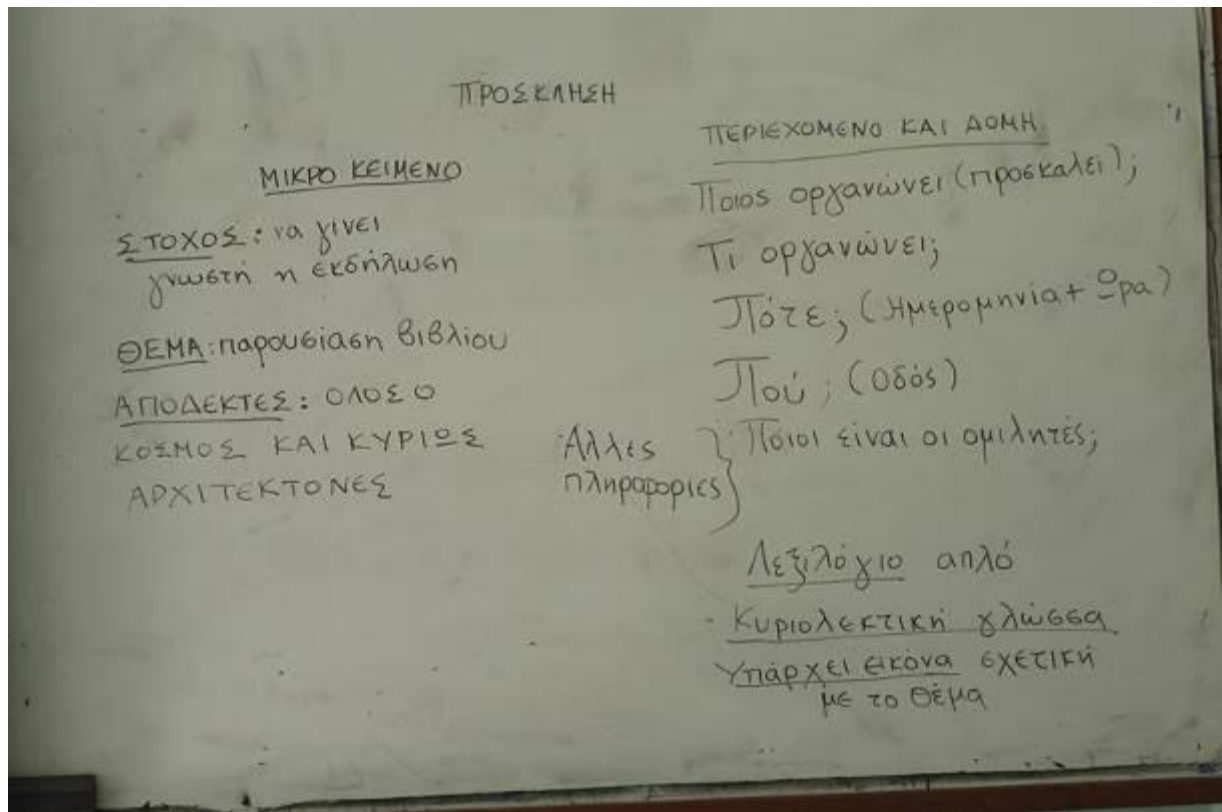
Η αποδόμηση περισσότερων προσκλήσεων-αφισών στο συγκεκριμένο διδακτικό χρόνο (μία διδακτική ώρα) κρίθηκε αδύνατη και κατά συνέπεια το αρχικό μου συνταγμένο σενάριο κρίνεται εκ των υστέρων υπερβολικά φιλόδοξο. Έτσι, οι μαθητές/τριες δεν αποδόμησαν διαφορετικά είδη προσκλήσεων, όπως προβλέπεται από το συνταγμένο σενάριο, αλλά περιορίστηκαν στην αποδόμηση αφίσας και πρόσκλησης που αφορούσαν στην παρουσίαση καλλιτεχνικών γεγονότων (αφίσα για έκθεση ΚΕΘΕΑ & πρόσκληση για βιβλιοπαρουσίαση.)

Εικόνα 15-Το ενημερωτικό κείμενο που συνοδεύει την πρόσκληση στο Facebook του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης

Εικόνα 16- Η πρόσκληση που αποδομήθηκε στην τάξη

Εικόνα 17- Αποδόμηση της πρόσκλησης για τη βιβλιοπαρουσίαση

Την άλλη μέρα μοιράστηκαν [τα φύλλα εργασίας](#) για τη δημιουργία πρόσκλησης και αφίσας. Δύο μαθητές/τριες απουσίαζαν και έτσι δημιουργήθηκαν πέντε ομάδες, από τις οποίες η πρώτη ανέλαβε να κάνει την επίσημη πρόσκληση σε Word, η δεύτερη τη φιλική πρόσκληση σε Word, δύο ομάδες επέλεξαν να δημιουργήσουν αφίσα στο tagxedo και μία ομάδα επέλεξε να δημιουργήσει αφίσα στο glogster. Στη φάση αυτή δεν χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Microsoft Office Publisher, γιατί στους υπολογιστές του εργαστηρίου είναι εγκατεστημένο το Microsoft Office 2003. Επίσης, τα μέλη της ομάδας που δούλεψαν στο glogster δεν ήξεραν το πρόγραμμα κι έτσι τους έδειξα τη λειτουργία του σε κάποια άλλη ώρα.

Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες παρουσίασαν τις δημιουργίες τους κι έγιναν σχόλια από τους συμμαθητές τους για βελτιώσεις και διορθώσεις. Ιδιαίτερες

παρατηρήσεις έγιναν για τις εικόνες που χρησιμοποίησαν οι ομάδες που δημιούργησαν τις προσκλήσεις, καθώς αυτές ήταν σχετικές με το θέμα της έκθεσης, αλλά όπως επισημάνθηκε θα ήταν προτιμότερο να συνοδεύουν την πρόσκληση με την εικόνα κάποιου έργου που περιλαμβάνεται στην ψηφιακή έκθεση (β. αρχείο **Προσκλήσεις και αφίσες στα Τεκμήρια**).

Ακολούθησε μια συζήτηση για τις ευκολίες που τους πρόσφεραν τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα στα οποία εργάστηκαν αλλά για τους περιορισμούς που αυτά επέβαλαν (π.χ. στο tagxedo δεν είναι δυνατή η εισαγωγή εικόνας /η αφίσα στο glogster στην εκτύπωσή της έχει το χαρακτηριστικό εικονίδιο). Το μεγάλο ερώτημα που τέθηκε ήταν εάν θα προτιμούσαν να δημιουργήσουν τις προσκλήσεις και τις αφίσες χειρόγραφα, εάν θα αισθάνονταν στην περίπτωση αυτή περισσότερο ελεύθεροι και δημιουργικοί και εάν κατά συνέπεια θα θεωρούσαν τα έργα τους περισσότερο αυθεντικά. Μόνο ένας μαθητής που διακρίνεται για το ταλέντο του στη ζωγραφική δήλωσε ότι θα προτιμούσε να κάνει μια χειροποίητη αφίσα. Όλοι οι υπόλοιποι δήλωσαν πως ο υπολογιστής τους δίνει αυτοπεποίθηση όσον αφορά στη δημιουργία τέτοιων κειμένων (π.χ. δεν έχουν να σκέφτονται για τα γράμματα/ για την ορθογραφία) και τους διευκολύνει (με την εισαγωγή εικόνων/γραφικών/προτύπων κτλ.)

Ακολούθησε συζήτηση για τα χαρακτηριστικά της διαδικτυακής έκθεσης και επισημάνθηκαν οι διαφορές της σε σχέση με μια τυπική έκθεση σε φυσικό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές επεσήμαναν τα εξής: πρόκειται για μια έκθεση που μπορεί να είναι μόνιμη και όχι περιοδική (τουλάχιστον μέχρι την κατάργηση του ιστολογίου), στην οποία η πρόσβαση είναι εύκολη από οπουδήποτε (με ένα «κλικ» όπως είπαν χαρακτηριστικά) και από οποιονδήποτε, η οποία έχει ως χώρο της όχι έναν φυσικό χώρο αλλά τον ιστοχώρο. Συμπερασματικά, η συγκεκριμένη έκθεση δεν δεσμεύεται από τον χρόνο και τον χώρο. Επίσης, οι μαθητές/τριες αναφέρθηκαν στις πολύ μεγάλες δυνατότητες που προσφέρει η νέα ψηφιακή πραγματικότητα για κοινωνικό προβληματισμό και στη μεγάλη συνεισφορά των μέσων κοινωνικής

δικτύωσης για κοινωνική έκφραση, που μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στη δημιουργία κινημάτων (αναφέρθηκαν χαρακτηριστικά στους αγανακτισμένους).

Τέλος, ζήτησα από τους μαθητές/τριες μια συνολική αποτίμηση της εφαρμογής του σεναρίου. Δυστυχώς, δεν υπήρχε χρόνος για τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου και για μια πιο συστηματική αξιολόγηση της όλης προσπάθειας. Γενικά, οι μαθητές/τριες έκριναν θετικά την εφαρμογή του σεναρίου. Πιο συγκεκριμένα, τόνισαν πως γι' αυτούς ήταν πολύ σημαντική εμπειρία η επίσκεψη στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, καθώς τους έκανε να συνειδητοποιήσουν πως η τέχνη εκφράζει όλους τους ανθρώπους και απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους. Ακόμη θεώρησαν ιδιαίτερα σημαντική την εμπειρία της ομαδικής εργασίας που είχε ως στόχο την οργάνωση και την προβολή ενός καλλιτεχνικού γεγονότος του οποίου ήταν οι ίδιοι συνδημιουργοί/συνδιοργανωτές. Ο κοινός στόχος, όπως είπαν, τους έκανε να δείξουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα και συνέπεια. Δυσκολίες συνάντησαν στο να συντάξουν τα κείμενά των παρουσιάσεών τους, αν και παραδέχτηκαν πως τα βήματα/ερωτήματα των φύλλων εργασίας για την αποκωδικοποίηση των έργων τέχνης ήταν βοηθητικά και για τη σύνταξη του δικού τους κειμένου, όπως βοηθητική ήταν και η αποδόμηση της πρόσκλησης για τη δημιουργία της δικής τους πρόσκλησης.

Μετά το τέλος της διδακτικής ώρας οι μαθητές/τριες ανάρτησαν τις αφίσες και τις προσκλήσεις τους στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου και στον πίνακα ανακοινώσεων του γραφείου των καθηγητών.

Εικόνα 18- Ανάρτηση πρόσκλησης και αφίσας στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου

Η συγκεκριμένη φάση του σεναρίου είχε διάρκεια τρεις ώρες, όπως προβλεπόταν από τον σχεδιασμό του αρχικού σεναρίου (1^η ώρα: αποδόμηση αφίσας/πρόσκληση, 2^η ώρα: δημιουργία αφίσας/πρόσκλησης, 3^η ώρα: παρουσιάσεις & συζήτηση).

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΟΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^η φάση: εισαγωγική-προπαρασκευαστική

1. Πρόκειται ως κοινωνιολόγος να δημιουργήσετε έναν εκτενή ορισμό για τον όρο *κοινωνικά προβλήματα* που πρόκειται να συμπεριληφθεί σε ένα *Λεξικό Κοινωνιολογικών Όρων*. Γράφετε πρώτα τον ορισμό. Για τον σκοπό αυτό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα ονοματικά σύνολα *κοινωνικό σύνολο*, *κοινωνικοί παράγοντες* και *κοινωνικά μέτρα*. Στη συνέχεια, θα επεκτείνετε τον παραπάνω ορισμό που δημιουργήσατε με ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικού προβλήματος.

Κοινωνικά προβλήματα ονομάζουμε

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Στον παραπάνω ορισμό που δημιουργήσατε ποια είναι η οριστέα έννοια (η έννοια που προσδιορίζεται/ορίζεται), ποιο είναι το γένος (η γενικότερη έννοια

στην οποία εντάσσεται η οριστέα έννοια) και ποια η ειδοποιός διαφορά (τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που τη διαχωρίζουν από τις άλλες έννοιες που ανήκουν στο ίδιο γένος);

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

2^η φάση: δημιουργική-παραγωγική-διερευνητική

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΟΜΑΔΑ 1 (Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ)

1. Αφού δείτε προσεκτικά την ταινία μικρού μήκους [«Κλειώ»](#) (1^ο βραβείο καλύτερης μαθητικής ταινίας στο 5^ο νεανικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Artfools , Λάρισα 14-17 Φεβρουαρίου 2013) και διαβάσετε τα σχετικά σχόλια για τη δημιουργία της ταινίας, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

Α. Η ταινία αφηγείται μια ιστορία. Ποια είναι αυτή;

Β. Ποιο πρόβλημα θίγουν με την ταινία οι δημιουργοί της;

Γ. Ποια μέσα χρησιμοποιούν οι δημιουργοί της ταινίας, για να μας ευαισθητοποιήσουν;

Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει η ταινία;

Ε. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;

2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε την ταινία στους συμμαθητές σας.

3. Να αναρτήσετε την ταινία και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΟΜΑΔΑ 2 (Η ΕΠΑΓΓΕΛΙΑ)

1. Αφού δείτε προσεκτικά τη γελοιογραφία του Κώστα Μητρόπουλου με τίτλο [\[Μια απίθανη δικαιολογία\]](#), να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- A. Στη γελοιογραφία αυτή εικονογραφείται μια ιστορία. Ποια είναι αυτή;
  - B. Ποιο πρόβλημα θίγει ο γελοιογράφος με τη γελοιογραφία του;
  - Γ. Ποια μέσα/τρόπους χρησιμοποιεί, για να μας ευαισθητοποιήσει απέναντι στο πρόβλημα;
  - Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει η γελοιογραφία;
  - E. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;
2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε τη γελοιογραφία στους συμμαθητές σας. Για τον εμπλουτισμό του κειμένου σας μπορείτε να διαβάσετε και ένα σχετικό κείμενο που προέρχεται από έρευνα [για λογαριασμό της UNICEF](#) για το πρόβλημα των παιδιών των φαναριών στην Ελλάδα.
3. Να αναρτήσετε τη γελοιογραφία και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο **ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΟΜΑΔΑ 3 (Ο ΠΟΛΕΜΟΣ)

1. Αφού δείτε προσεκτικά τη βραβευμένη με το βραβείο Press Photo 2012 [φωτογραφία από τη Γάζα](#) του Σουηδού Πάουλ Χάνσεν και διαβάσετε τα σχετικά σχόλια που την αφορούν, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

A. Ποια συγκλονιστική εικόνα δείχνει η φωτογραφία; Να την περιγράψετε.

B. Ποιο πρόβλημα θίγει ο φωτογράφος με τον τρόπο αυτό;

Γ. Πού εστιάζει ο φωτογράφος, για να μας ευαισθητοποιήσει;

Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει η φωτογραφία;

E. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;

2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε τη φωτογραφία στους συμμαθητές σας.

3. Να αναρτήσετε τη φωτογραφία και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο **ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΟΜΑΔΑ 4 (ΠΡΟΣΦΥΓΙΑ)

1. Αφού δείτε προσεκτικά [τη συλλογή φωτογραφιών της Ύπατης Αρμοστείας](#) με τον τίτλο «**Σύροι πρόσφυγες: Κάτι από την πατρίδα**» και διαβάσετε τα σχόλια που τις συνοδεύουν, να επιλέξετε κάποια που σας συγκινεί ιδιαίτερα και να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

A. Τι δείχνει η φωτογραφία που επιλέξατε; Να την περιγράψετε.

B. Ποιο πρόβλημα θίγει με τον τρόπο αυτό ο φωτογράφος;

Γ. Πού εστιάζει ο φωτογράφος, για να μας ευαισθητοποιήσει;

Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει η φωτογραφία;

E. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;

2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε τη φωτογραφία στους συμμαθητές σας.

3. Να αναρτήσετε τη φωτογραφία και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο **ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΟΜΑΔΑ 5 (ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ)

1. Αφού ακούσετε προσεκτικά το [τραγούδι «Φάνης»](#) των Χάρη και Πάνου Κατσιμίχα και διαβάσετε τους [στίχους](#) του, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- A. Το τραγούδι αφηγείται μια ιστορία. Ποια είναι αυτή;
- B. Ποιο πρόβλημα θίγει το τραγούδι με την αφήγηση αυτή;
- Γ. Ποια μέσα χρησιμοποιούν οι τραγουδοποιοί, για να μας ευαισθητοποιήσουν;
- Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει το τραγούδι;
- E. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;

2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε το τραγούδι στους συμμαθητές σας.

3. Να αναρτήσετε το τραγούδι και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο (ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ).

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΟΜΑΔΑ 6 (ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ-ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ)

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κόμικς «Προκαταλήψεις» από τη συλλογή κόμικς της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Εγώ ρατσιστής](#): να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- A. Το κόμικς αφηγείται μια ιστορία. Ποια είναι αυτή;
  - B. Ποιο πρόβλημα θίγει ο δημιουργός του κόμικς με την αφήγηση αυτή;
  - Γ. Ποια μέσα χρησιμοποιεί ο δημιουργός του, για να μας ευαισθητοποιήσει απέναντι στο πρόβλημα;
  - Δ. Ποιο μήνυμα εκπέμπει το κόμικς;
  - E. Ποια συναισθήματα μας προκαλεί;
2. Με βάση τις απαντήσεις σας στα παραπάνω ερωτήματα να συντάξετε ένα κείμενο με τη βοήθεια του Επεξεργαστή κειμένου με το οποίο θα παρουσιάσετε το κόμικ στους συμμαθητές σας.
3. Να αναρτήσετε το κόμικς και την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο (ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ).

ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Να αναρτήσετε και να παρουσιάσετε για την έκθεση της τάξης μας «Η κοινωνία στην τέχνη» στο ιστολόγιο ΙΣΤΟΡΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ένα τουλάχιστον έργο τέχνης (δικό σας ή της δικής σας προτίμησης και αισθητικής), το οποίο θίγει κάποιο σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα.

3^η φάση (επικοινωνιακή)

ΚΟΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ/ΑΦΙΣΑΣ

Παρατηρήστε προσεκτικά τις προσκλήσεις και, σε περίπτωση που υπάρχουν, τις αντίστοιχες αφίσες και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις, προκειμένου να εμβαθύνετε στα χαρακτηριστικά τους ως κειμενικών ειδών:

1. Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της πρόσκλησης (ως προς το μέγεθος, τη σαφήνεια);
2. Ποιος είναι ο επικοινωνιακός στόχος της συγκεκριμένης πρόσκλησης;
3. Ποιο είναι το θέμα της συγκεκριμένης πρόσκλησης;
4. Ποιοι είναι οι αποδέκτες τη συγκεκριμένης πρόσκλησης;
5. Ποιο είναι το ύφος της συγκεκριμένης πρόσκλησης; Ποιοι είναι οι παράγοντες που το καθορίζουν;
6. Ποιο είναι το περιεχόμενο της πρόσκλησης (ποιες πληροφορίες εμπεριέχει);
7. Ποια είναι η δομή της πρόσκλησης (με ποιο τρόπο, δηλαδή, δομούνται οι πληροφορίες που εμπεριέχει); Μπορεί να αλλάξει η συγκεκριμένη δομή;
8. Έχουμε αναφορική ή ποιητική λειτουργία της γλώσσας; Υπάρχουν εκφραστικά σχήματα;
9. Το λεξιλόγιο είναι απλό ή δυσνόητο; Για ποιο λόγο;
10. Υπάρχει εικονογράφηση στην πρόσκληση; Είναι ανάλογη με το θέμα και το ύφος;
11. Η πρόσκληση συνοδεύεται και από αντίστοιχη αφίσα; Ναι ή όχι και γιατί;
12. Σχετικά με την αφίσα:
  - Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της αφίσας;

- Ποιος είναι ο επικοινωνιακός στόχος της αφίσας και ποιοι οι αποδέκτες της;
- Πώς δομούνται οι πληροφορίες που εμπεριέχει η αφίσα; Με ποιους τρόπους προβάλλεται η βασική πληροφορία;
- Ποια είναι η γλώσσα (κυριολεκτική/μεταφορική) της αφίσας;
- Η εικονογράφησή της είναι σύμφωνη με τη θεματική της;
- Η αφίσα διατηρεί όλες τις πληροφορίες της αντίστοιχης πρόσκλησης; Έχει κάποιες επιπρόσθετες πληροφορίες σε σχέση με την πρόσκληση;
- Η αφίσα διατηρεί την εικονογράφηση της αντίστοιχης πρόσκλησης;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΦΙΣΑΣ

ΟΜΑΔΕΣ 1 & 2 (ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ): Προκειμένου να κάνετε γνωστή τη διαδικτυακή σας έκθεση «Η κοινωνία στην τέχνη», να συντάξετε μια πρόσκληση που θα αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας και θα αποστείλετε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας όπου ανήκει το σχολείο σας (Γραφείο Πολιτιστικών Θεμάτων) καθώς και σε ιστοσελίδες-ιστολόγια εκπαιδευτικού και κοινωνικού περιεχομένου. Για τη σύνταξή της να λάβετε υπόψη σας τους αποδέκτες της, τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή, το ύφος, τη γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα του κειμενικού είδους της πρόσκλησης και να χρησιμοποιήσετε το πρόγραμμα Microsoft Office Word.

ΟΜΑΔΕΣ 3 & 4 (ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ) : Προκειμένου να κάνετε γνωστή τη διαδικτυακή σας έκθεση «Η κοινωνία στην τέχνη», να συντάξετε μια πρόσκληση που θα αναρτήσετε στην προσωπική σας σελίδα στο facebook και θα αποστείλετε ηλεκτρονικά σε φίλους και γνωστούς σας. Για τη σύνταξή της να λάβετε υπόψη σας τους αποδέκτες της, τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή, το ύφος, τη γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα του κειμενικού είδους της πρόσκλησης και να χρησιμοποιήσετε το πρόγραμμα Microsoft Office Publisher.

ΟΜΑΔΕΣ 5 & 6 (ΑΦΙΣΑ)

Προκειμένου να κάνετε γνωστή τη διαδικτυακή σας έκθεση «Η κοινωνία στην τέχνη» στο ευρύ κοινό, να δημιουργήσετε αφίσα που θα αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας και θα αποστείλετε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας όπου ανήκει το σχολείο σας (Γραφείο Πολιτιστικών Θεμάτων) καθώς και σε ιστοσελίδες-ιστολόγια εκπαιδευτικού και κοινωνικού περιεχομένου. Για τη δημιουργία της να λάβετε υπόψη σας τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή, τη μορφή και τα εκφραστικά μέσα του κειμενικού είδους της αφίσας και να χρησιμοποιήσετε το πρόγραμμα glogster ή tagxedo (www.glogster.gr ή www.tagxedo.com).

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο, όπως σημειώνεται και κατά τη σύνταξή του, «μπορεί να γίνει διαθεματικό εμπλέκοντας και άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπως τη Νεοελληνική λογοτεχνία, τη Μουσική και τα Εικαστικά». Στην εφαρμογή του το σενάριο απέκτησε μια διάσταση διαθεματικότητας, καθώς το ζήτημα των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων και η προβολή τους μέσω της τέχνης απασχόλησε την τάξη και στο μάθημα των εικαστικών όπου οι μαθητές/τριες εξέφρασαν το όραμά τους για μια καλύτερη κοινωνία και με μια εικαστική δημιουργία.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται από το συνταγμένο σενάριο, «μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές να αναζητήσουν διαφορετικά έργα τέχνης που να επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα (π.χ. πώς θίγεται το πρόβλημα της μετανάστευσης στον κινηματογράφο, στη ζωγραφική, στη χαρακτική, στην ποίηση κτλ.) ή να μελετήσουν διαφορετικά κοινωνικά προβλήματα μέσω μιας συγκεκριμένης τέχνης». Στην περίπτωση της συγκεκριμένης εφαρμογής επιλέχθηκε να θιχτούν διαφορετικά κοινωνικά θέματα μέσα από διαφορετικές μορφές τέχνης, για να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες περισσότερα καλλιτεχνικά και κοινωνικά ερεθίσματα.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αποτιμάται γενικά θετικά. Βέβαια, οι δυσκολίες που συνάντησα ήταν πολύ μεγάλες, καθώς, όπως έχει σημειωθεί, ο συγκεκριμένος μαθητικός πληθυσμός παρουσιάζει μεγάλες αδυναμίες σε επίπεδο σχολικού, γλωσσικού, ψηφιακού και κριτικού γραμματισμού. Επιπλέον, ο σχεδιασμός μου ακυρώθηκε, όταν οι μαθητές/τριες δήλωσαν αδυναμία να κάνουν την ατομική τους εργασία, γιατί δεν είχαν πρόσβαση σε υπολογιστή ή στο διαδίκτυο. Κατά την εφαρμογή, βέβαια, το πρόβλημα λύθηκε, απαιτήθηκαν όμως περισσότερες διδακτικές ώρες. Η σκληρή παραδοχή εκ μέρους μου της στενής συνάρτησης ανάμεσα στην πρόσβαση στη γνώση και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των

μαθητών με οδήγησε ακόμη μια φορά στη συνειδητοποίηση του σημαντικού ρόλου που πρέπει να αναλάβει το δημόσιο σχολείο και ο μαχόμενος εκπαιδευτικός στην κατεύθυνση αυτή.

Παρά τις δυσκολίες στην εφαρμογή του και τη χρονική του επέκταση, η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου έκανε τους μαθητές/τριες να συνειδητοποιήσουν με βιωματικό τρόπο τη σύνδεση μεταξύ κοινωνίας και τέχνης, τους καθοδήγησε στο να αποκωδικοποιήσουν έργα τέχνης, τους εξοικείωσε με τους κειμενικούς τύπους της περιγραφής και της αφήγησης αλλά και με την οργάνωση ενός καλλιτεχνικού γεγονότος. Επιπλέον, τους έκανε να συνειδητοποιήσουν τη χαρά της ομαδικότητας, τη χαρά της δημιουργίας. Τέλος, τους έκανε να συνειδητοποιήσουν πως τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα στα οποία εργάζονται δεν είναι αθώα, ενώ μέσω της δημιουργίας του ιστολογίου διαπίστωσαν το γεγονός ότι η ψηφιακή πραγματικότητα δεν είναι ουδέτερη και πως οι ίδιοι οφείλουν να είναι ενεργούμενα και όχι παθητικοί αποδέκτες της πραγματικότητας αυτής.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ., Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012 (α). *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012 (β). Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Lave, J. & Wenger E. 1991. *Situated learning : Legitimate peripheral participation*. U.K.: University of Cambridge Press.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)- Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις:

<http://www.elculture.gr/exhibitions/koinotites-filaki-kethea-2013-556672> (έκθεση ΚΕΘΕΑ)

<http://www.youtube.com/watch?v=KpN7bvv9cQ> (ταινία «Κλειώ»)

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B110/244/1811,5830/unit=434> (γελοιογραφία)

<http://www.unicef.gr/reports/alko/street.php> (έρευνα UNICEF)

<http://www.tovima.gr/media/article/?aid=498477> (φωτογραφία από τη Γάζα του Σουηδού Πάουλ Χάνσεν)

<http://www.unhcr.gr/nea/artikel/6cb5dde959db57c8ae03b012d9b45399/syroi-prosfyges-ka.html?L=0> (συλλογή φωτογραφιών από Ύπατη Αρμοσσία)

<http://www.youtube.com/watch?v=eJgr9Bg-XV0> (τραγούδι «Φάνης»)

http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=2417 (στίχοι «Φάνης»)

<http://podilato98.blogspot.gr/2013/02/prokatalipseis.html> (κόμικ «Προκαταλήψεις»)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1ο. Κείμενο 15 [Τι είναι τελικά τα κοινωνικά προβλήματα;]

Ο κόσμος που ζούμε απέχει ακόμη πολύ από το να είναι ένας κόσμος της ειρήνης, της ασφάλειας, της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Πώς γίνεται φανερό αυτό;

Από το γεγονός ότι, ενώ σε μερικές κοινωνίες μεγάλο μέρος του πληθυσμού έχει εξασφαλίσει δικαίωμα στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην ελευθερία της έκφρασης, στην υγεία και την ασφάλεια, στην κατοικία κτλ., σε άλλες κοινωνίες ή σε κάποιο τμήμα του πληθυσμού των ίδιων των κοινωνιών τα δικαιώματα αυτά δε θεωρούνται κεκτημένα. Για τα μέλη των κοινωνιών που στερούνται αυτών των βασικών αγαθών και υπηρεσιών, ο κόσμος μας είναι κόσμος της απελπισίας, της στέρησης και της απειλής.

Τις καταστάσεις που αναφέραμε πριν, οι οποίες δεν είναι επιθυμητές για μεγάλα σύνολα κοινωνικών ομάδων και για τις οποίες καταβάλλονται προσπάθειες βελτίωσής τους, ώστε να μην προκαλούν αυτού του είδους τα αισθήματα και τη δυσφορία στους πολίτες, θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως κοινωνικά προβλήματα.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

2ο. Κοινωνικά προβλήματα: Προσδιορισμός και συνέπειες

Μέχρι τώρα αναφερθήκαμε στους βασικούς τρόπους που διαθέτει κάθε κοινωνία για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες και τους σκοπούς της. Αν κοιτάξουμε όμως γύρω μας θα διαπιστώσουμε ότι δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι τα ίδια αγαθά και σε ορισμένους λείπουν και τα πιο βασικά όπως, η τροφή, η στέγη, τα φάρμακα, η εργασία και η προσωπική ασφάλεια. Συχνά, οι μαθητές διακόπτουν την υποχρεωτική εκπαίδευση

για να εργασθούν. Στις πόλεις εμφανίζονται προβλήματα, όπως η βία, η χρήση ναρκωτικών, τα τροχαία ατυχήματα που οδηγούν σε εκατοντάδες θύματα. Τα προβλήματα αυτά αποτελούν **κοινωνικά προβλήματα** γιατί:

α) επηρεάζουν αρνητικά ένα σημαντικό τμήμα του κοινωνικού συνόλου, π.χ. οι αυξημένοι δείκτες ανεργίας σημαίνουν ότι μεγάλο ποσοστό του κοινωνικού συνόλου αντιμετωπίζει προβλήματα διαβίωσης ή και επιβίωσης. Συχνά, ένα κοινωνικό πρόβλημα μπορεί να μη γίνεται αντιληπτό από τα άτομα που το υφίστανται, αλλά από τους επιστήμονες ή από τα ΜΜΕ π.χ. το κοινωνικό πρόβλημα της παιδικής παχυσαρκίας εντοπίστηκε από τους επιστήμονες οι οποίοι και οργάνωσαν ενημερωτικά προγράμματα του πληθυσμού.

β) παραβιάζουν τις αξίες και τα ιδεώδη του κοινωνικού συνόλου, όπως π.χ. η παιδική εργασία, ο αναλφαβητισμός, η κακοποίηση των γυναικών παραβιάζουν τις αξίες της ισότητας, της μόρφωσης και της απαγόρευσης της βίας που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες.

γ) οφείλονται σε κοινωνικούς και όχι ατομικούς παράγοντες, όπως π.χ. η ανεργία που οφείλεται στην εισαγωγή της τεχνολογίας ή τις αλλαγές στον οικονομικό χαρακτήρα της κοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο διακρίνεται το κοινωνικό πρόβλημα της ανεργίας από το ατομικό που αφορά π.χ. την κακή επιλογή επαγγέλματος.

δ) μπορούν να αντιμετωπιστούν με τη συλλογική δράση ατόμων και ομάδων και με κοινωνικά μέτρα της Πολιτείας.

Οι συνέπειες των κοινωνικών προβλημάτων αφορούν:

- **το άτομο**, εφόσον έχουν προσωπικό κόστος που έχει σχέση με την ποιότητα ζωής και την υγεία του.
- **την κοινωνία**, εφόσον τα κοινωνικά προβλήματα επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική και πολιτική οργάνωση αλλά και ευρύτερα όλη την κοινωνική ζωή.

3ο. Κείμενο 14 [Μια απίθανη δικαιολογία!]

Κώστας Μητρόπουλος, από το βιβλίο *Έλληνες γελοιογράφοι του 20ού αιώνα*, επιμ. Γήσης Παπαγεωργίου, εκδ. Αστραία, 2002

- 4ο. Ταινία «Κλειώ», Γυμνάσιο Οχαλίας (Πηγή: Διαδίκτυο, youtube, <http://www.youtube.com/watch?v=KpN7bvvn9cQ>).
- 5ο. Έρευνα UNICEF για τα παιδιά των φαναριών (βλ. αρχείο Έρευνα UNICEF συνοδευτικού υλικού).
- 6ο. Φωτογραφία από τη Γάζα του Σουηδού Πάουλ Χάνσεν (βλ. αρχείο **Φωτό από Γάζα** συνοδευτικού υλικού).
- 7ο. Συλλογή φωτογραφιών από Ύπατη Αρμοστεία (Πηγή: Διαδίκτυο, <http://www.unhcr.gr/nea/artikel/6cb5dde959db57c8ae03b012d9b45399/syroi-prosfyges-ka.html?L=0>, (βλ. και αρχείο **Πρόσφυγες από τη Συρία: κάτι από την πατρίδα** συνοδευτικού υλικού).
- 8ο. Τραγούδι «Φάνης», Χάρη και Πάνου Κατσιμίχα (Πηγή: Διαδίκτυο, youtube, <http://www.youtube.com/watch?v=eJgr9Bg-XV0>)
- 9ο. Στίχοι «Φάνης», Χάρη και Πάνου Κατσιμίχα (βλ. αρχείο **ΦΑΝΗΣ-στίχοι** συνοδευτικού υλικού).
- 10ο. Κόμικς «Προκαταλήψεις» (βλ. αρχείο **Κόμικς-Εγώ ρατσιστής** συνοδευτικού υλικού).